प्रारम्भ
START

श्रीराष्ट्रिय अभिलेखालय
नेपाल

विषय: आयुर्वेद
पुस्तक नाम: काकचण्डेश्वरीमतम्
क्र. सं. ५ ३५२८
वि. सं. ७०३
पत्र सं: ३२
आकार ३१½ × १२½

NATONAL ARCHIVES
NEPAL

Subject:
Manscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No
Size.

Short Title Kākacaṇḍeśvarīmata

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT
National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 5 - 3309 विषय नं. Āyurveda 73

Catalogue (बृहत् संक्षिप्त सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Kākacaṇḍeśvarīmata

No. of leaves: 32 Size in cm: 31½ × 12½ Reel No. A 211/19

Date of filming: 13-12-71

Remarks: paper, devanāgarī

काकचण्डेश्वरीमतम्
वैद्यकतन्त्रम्

का॰चं॰
१

श्रीगणेशाय नमः ॥ प्रणवादिदेवदेवेशं महेशं च्छामि शङ्करम् । स्कन्दाय च महामायापुत्राय चैव विनायके ॥ श्रीवक्रतुण्डाय नमः ॥ के
लासशिखरासीन उमासार्द्धं जगद्गुरुः । योगिन्यष्टकसंश्रेष्ठ गुह्याद्गुह्यतरं परम् ॥ सर्वज्ञानप्रकाशाय सर्वज्ञा सर्वकृच्छ्रयः । एतैः
कार्यं कथं देव त्वया सर्वं ममोपरि ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ कं काली कालरात्री च काकचण्डा च चाम्बिका । कं काली कालरात्री च
काकचण्डेश्वरी मता ॥ एवमाद्यास्तथा कान्ये योगिनीगणनायके ॥ नृत्यवाद्यवचोभेदैः सानन्दैर्हृष्टचेतसाम् । ततस्तं भैरवं देवं
योगिनीगणवेष्टितम् ॥ केचित्तु वन्ति संहृष्टाः केचित्तु वन्ति हृष्टकाः । केचिन्नृत्यन्ति तस्याग्रे केचिद्धास्यं च कुर्वन्ति ॥ एते सुस्ना
न भक्त्या तु अर्चितस्तत्र भैरवः । श्रीदेव्युवाच ॥ दृष्ट्वा तु भैरवं देवं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ सानन्दं त्रिदशेशं च बद्धाञ्जलिरभाषत ।
काकचण्डेश्वरी देवी उमा देवी च भैरवी ॥ श्रीभैरव उवाच ॥ सारभूतं यथा देवि महाज्ञानं च निर्भयम् । ज्ञानवादात्तु यत्पूर्वं मानवैश्च
न ल्पसिद्धिदः ॥ न पश्यति इदं ज्ञानमल्पपाठेऽगामिनाम् । वेदानां च वयोऽर्थैर्नैसिद्धिस्तेन विद्यते ॥ अथवा संवरारोहे काकचण्डे
श्वरीमते । मुक्तार्थं निखिलं देवि सर्वोपाधिविवर्जितम् । श्रीकाकचण्डेश्वर्युवाच ॥ कथं कायस्थितो जीवः कोऽसौ जीवः प्रकी रा॰म॰
१

र्तितः । कस्मात्स कुरुते कर्म स्थितः संसारपञ्जरे ॥ जराव्याधिदारिद्र्यग्रस्तः संसारबन्धने । एके क्रमन्ति जङ्घा वि एके स्कन्धवहे नतु ॥ ज
पशब्दश्च माङ्गल्यमेकस्यानेकजन्तवः । किं कुर्वाणमकुर्वन्ति तस्मात्त्वं ब्रूहि शङ्कर ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ शृणु त्वं काकचामुण्डे सा
धकानां हितं प्रिये । गुह्याद्गुह्यतरं वाक्यं त्वया पृष्टं वरानने ॥ कथयामि समासेन काकचण्डेश्वरि शृणु । योऽसावात्मा परो नित्यम
नादिनिधनेश्वरः ॥ स्वरूपं निर्गुणं वापि सर्वव्यापी निरामयः । अनादिकर्मसंबद्धः कायस्थो भ्रमते सदा ॥ जीवोपाधिमयं कर्म व
अज्ञानेसंप्रवर्त्तते । तस्मात्कर्मप्रयत्नेन संसारे सेवते त्वसौ ॥ करोति विविधं कर्म संसारे काममोहितः । दुःखोपायं न जानाति
कामभोगेन हेतुना ॥ कृषिवाणिज्यसेवा च स्वामिविक्रयकारकम् । वहते काष्ठभारं च तृणभारानने कधा ॥ कायक्लेशे
न कामानन्द दुःखोपायं करोति सः । कायक्लेशो नरः श्रीमान् कुरु कर्माण्यनेकधा ॥ भ्राम्यमाणा नरा ये च कामार्थाः कामचि
न्तकाः । जायन्ते मर्त्यलोके तु दारिद्र्याहतचेतसः ॥ जायन्ते वधिरा अन्धाः पङ्गुकुब्जास्तु वञ्जकाः । महासंसारबन्धेन त्रिगुणेन तु सं
युताः ॥ करोति कर्म सर्वस्तु अज्ञानाज्ज्ञानवर्जितः । नासौ मुच्यति संसारं कायस्थः कायवर्जितः ॥ अत ते घोरसंसारे अत्र च

काक. २ घटिकाद्व। एकन्तु कथितं भद्रे यत्त्वया परिपृ[illegible]म ॥ किमन्यत्पृच्छ्यते भद्रे तथान्यं कथयाम्यहम्। काकचण्डेश्वरी शास्त्रं क
थितं निश्चयाम्यहम्॥ इति काकचण्डेश्वरीमते ॥ काकचण्डेश्व्युवाच ॥ कथयामि महादेव काममोगप्रसाधनम्। अर्थः सं
पद्यते येन अक्षेशात्परमेश्वर ॥ तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व प्रसादतः। पादुका पालयो पञ्चदिव्यश्री कामसाधनम्॥ अ
ञ्जनमीदृशं चैव गुटिका चैव खेचरी। साधकानां हितं देव भूचरा काशगामिनी ॥ जलूकावन्धमित्याह धातुवाद रसायनम्। जार
णं मारणञ्चैव अभ्रकस्य च द्रावणम्॥ अर्थोपायश्च देवेश ब्रूहि मे त्रिपुरान्तक। रसकर्म यथा देव सारभूतं वदस्व मे ॥ महादेव उवा
च ॥ शृणु त्वं काकचामुण्डे साधकानां हितं प्रिये। कथयामि समासेन प्रश्नं यत्सिद्धिसाधनम्॥ न द्रव्येण विना सिद्धिर्न भोगं काम
मेव च। द्रव्यहीना नरा मर्त्ये प्रेतरूपेण संस्थिताः ॥ अटन्ति मर्त्यलोके च परोपद्रवकारकाः। श्वानपक्षिपशीते षां जीवितस्य मृतस्य च
कालसंभोगरूपेण पाण्डित्य ज्ञान संस्थिताः। द्रव्यहीना न शोभन्ते प्राणहीना यथा तनुः ॥ कुष्ठिनो प्राणहीना सुमूकान्धाव
धिरास्तथा। न पश्यन्ति मर्त्यलोके सिन्दूव्यार्थं मकरध्वजः ॥ तस्मात्साधय देवेशि रसेन्द्रं साधकेश्वर। तं देवि कथयाम्यस्य रामः २

साधकानां हितं प्रिये ॥ जारणं मारणादीनि द्रव्यसाधनमुत्तमम्। रसानां जायते सिद्धिः कामार्थं भोगसाधनम्॥ वज्रदण्डं सुदण्डं
च लोहदण्डं तथैव च। एवं च ओषधी त्रीणि रसस्य मारणे हितम्॥ वज्रदण्डोऽथ वज्रा च लोहदण्डो वटस्य च। मुदण्डो ब्रह्म
दण्डस्य समासात्कीर्तितं प्रिये ॥ ग्राहयेत्तं समासेन साधको हृष्टचेतसः। तद्रसं रसयुक्तं मे एकीकृत्य विमर्दयेत् ॥ अन्धमुषा स
कृतं ध्मातं रसश्च म्रियते क्षणात्। सहस्रवेधी करिष्यामि यदा सिद्धो महारसः ॥ मुषी वालेपयेत्तेन पुरा गृह्य महौषधीः। अन्ध
मुषा धमेद्यत्तु रसबन्ध अयं विधिः ॥ पश्चात्पलसहस्रेषु शुल्वं सङ्ग्राहयेद्बुधः। अभ्रं वर्गाहतं कृत्वा क्षारवर्गाहतं कुरु ॥ मूषाग
त्व र्भोदरे क्षिप्तं धामयेत् खदिरानले। रसं संक्षेपयेत्तत्र तारं भवति शोभनम्॥ इति काकचण्डेश्वरीमते प्रथमः पटलः ॥ अथान्यं
संप्रवक्ष्यामि मुषाबन्धं यथाविधम्। मृत्तिकां ग्राहयेत्प्राज्ञ तृणपाषाणवर्जिताम्॥ तुषं भागद्वयं ग्राह्य मृत्तिका सतृतीयक
म्। एकीकृत्य तु संमर्द्य मुषां तां कारयेत्प्रिये ॥ गोस्तनाकारसङ्काशमथवा वर्तुलां प्रिये। मुषाबन्धमिति ख्यातं साधकानां
हितं प्रिये ॥ अथाभ्रगजमल्लं देवि गृहीत्वा साधकः प्रिये। दाहयेत्तं वराहेण यावदश्वयतां व्रजेत् ॥ वासकस्य तु पत्राणि वा

का॰चं॰ ल्मीकमृत्तिकासह ।पेषयेज्जलदण्डेन येवापि बल्मीकादिगुणः ॥अथवा गजमलं दत्वा पांशुमिश्रं तु मर्दयेत् ।कर्त्तव्यश्च त्रयं कोष्ठं
३ चक्रताल श्च मूषकम् ॥ षड्विवद्भवतेसोऽपि मूषाबन्धः प्रकीर्त्तितः ।तेषां च प्रथमं कृत्वा पश्चात्कर्मसमारभेत् ॥इतिमूषाब-
न्धः ॥अथान्यं संप्रवक्ष्यामि रसस्य मारणे विधिम् ।पूर्वं च ओषधं त्रीणि ग्राहयेद्देव साधकः ॥मूषासंलेपयेत्तेन धान्य
कर्मसमारभेत् ।रसेन्द्रं म्रियते क्षिप्रं कुरु कर्म यथेच्छया ।तारकर्त्ता भवत्येवं हेमकर्त्ता शृणु प्रिये ॥कृत्वा लोहमयं पात्रं त
स्योर्द्ध्वं कान्तजं शुभम् ।अन्योन्यं पुटबद्धं तु कारयेत्साधकोत्तमः ॥अधोयश्रेण संधाम्य आयसं तत्र जारयेत् ।तप्तखल्वो
दरे दत्वा जायते नात्र संशयः ॥षड्गुणं चायसं तत्र हेम चाष्टगुणं भवेत् ।क्षीरवृक्षस्तथा जारी स्वर्युदरविग्रहम् ॥ग्राहयेच्च रसं
तेषामायसं तत्र जारयेत् ।जारयेन्मात्र संदेहो द्रुतं हृष्ट्वा यथा स्त्रियः ॥ततो माहारसं जारि सर्वं सवेधयेत्ततः ।हेम च जायते
तत्र धर्मकामार्थसाधनम् ॥हेमतु षड्गुणं देयं पुरा ओषधमारणम् ।किमन्यच्छ्रूयते समं द्रुसमासात्कथितं मया ॥अथ रामः
चतुर्थपटलः ॥अथान्यं संप्रवक्ष्यामि गुटिकाबन्धं यथाविधि ।अमरत्वं खेचरत्वमीदृशीकरणं भूचरी ॥साधयेत्साध ३

कोऽभद्रे रसेन्द्रस्य प्रभावतः ।रसेन्द्रं जारयेत्प्राज्ञो दण्डत्रयसुमर्दितम् ॥हेम तारं तथाभ्रं च वज्रं कान्तं तथायसम् ।एकीकृत्वा रसं
षापि जायते पूर्ववद्विधिः ॥लोहस्य वह्नि लोहांश्च जारयेत्तत्परस्परम् ।वज्रस्य वह्नि वज्रांश्च द्रावयेत्तत्परस्परम् ॥रसोऽपि रस
लोहानि जारयेत्तत्समं यदि ।जारिते मारितं दद्याद्गुटिकां कारयेद्बुधः ॥मूषागर्भोदरे क्षिप्त्वा धारयेत्खदिरानले ।गुटिका जा
यते तेन महाभोगप्रदायिनी ॥सौभाग्यजननी सा तु कान्तिपुष्टिविवर्द्धिनी ।अमरत्वकरी सा तु साधकानां न संशयः ॥क्षो
भयेद्दर्शनान्नारीं साधकांश्च तथा प्रिये ।यस्य वक्त्रगता सा तु षण्मासं साधकेश्वरे ॥क्रियते यस्तु देवेशि जीवेदिन्दुं
युतं तथा ।अब्दमेकं स्थिता वक्त्रे गुटिका ह्यमरसुन्दरी ॥अयुतद्वयं स जीवेज्जराव्याधिविवर्जितः ।अब्दद्वयं क्रमे
णैवायुतचत्वारि जीवितम् ॥नभिद्यते च शस्त्राणि चक्रवज्रादिमुद्गरैः ।पुष्पलग्नं यथा भावं जायते साधकेश्वरि ॥वज्र
दण्डादिघाते श्च ताडितो बहुभिर्यदि ।नभिद्यते तदा सोऽपि महाकायो महाबलः ॥जायते नात्र सन्देहो गुटिकायाः प्र
सादतः ।साधयेत्साधनाद्देवि काकचण्डेश्वरीमते ॥ इत्यमरसुन्दरी गुटिका ॥अथान्यं संप्रवक्ष्यामि गुटिकां त्रैलो

का·चं· क्यसुन्दरी। यावत्कंठस्थितादेवि क्षोभिता मदविह्वला॥ त्रैलोक्यं भवते येन गणगन्धर्वयोषिताम्। दर्शनात्क्षोभयेन्नारीं साधकस्यवरानने॥
४ कथयामि समासेन गुटिकां त्रैलोक्यसुन्दरीं। अस्यार्थं कान्तिमादाय वज्रं वैक्रान्तिवैष्णवाः॥ गगनं मदनारि सयुक्तं त्रिलोह
चमहारसम्। त्रिदण्डं मर्दयित्वा तु क्षारवर्गाहतं कुरु॥ जायते तु द्रव्यं भूयस्तनस्वल्वोदरं क्षिपेत्॥ जारितं समभागेन गोलकं कारयेत्प्रिये॥ वज्रमुषाकृतं ध्मातं गुटिकां कारयेत्तथा। त्रैलोक्यसुन्दरी नाम्ना कामदेवसमो भवेत्॥ इति काकचण्डेश्वरीमते त्रैलोक्य
सुन्दरीगुटिका॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि गुटिकां त्रैलोक्यमोहनीम्। यया तु मोहिता लोके भवतेव वशसंस्थिता॥ पद्मवज्रकेतु
अब्दे केसजीवे दूर्वलक्षकम्। अब्दद्वयप्रमाणं तु वज्रकायो महाबलः॥ जायते नात्र सन्देहो महामदनसंभवः। विह्वला
मोहिता नार्यस्तरुण्यो नात्र संशयः॥ मुखाद्रूढं च भूमध्ये स्वेच्छाचारी च साधकः॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि गुटिका जायते यथा॥ मातङ्गी काकचण्डा तु गजमद हारी तु। काककोकिलसंभासा वेत्रात्रिकालिका॥ हयनस्मदनास्या तु काकतुण्डा तथा प्रिये। शुकचञ्चुक नारीणां माकुलं करपुष्टकैः॥ मातङ्गी मातङ्गः पुष्पं काकमिति काकजङ्घा काचण्डा मिति चाण्डाली राम:
५

गजमिति गजकुम्भिका। काकेति पिप्पलिका तु काकेति कोकोखयो॥ कामेति अग्निजं देविवश्चेति सिंहुडिका। वश्येति
कामिति रिका हयमारदनमरीत्या॥ इति काकचण्डालीकामिता॥ काकतुण्डेति का काण्डी शुकेति शुकचञ्चुका। उमेति शाल्म
लीका कामस्व भिः काकमाचिका॥ चिमिति चित्रकं चैव नाडीनमेति नाडिका। मदनान्नकरीं देवि हीशाममिति प्रोच्यते॥ का
मिति काच्छहल्यातु हमिति हस्तकर्णिका। अञ्जलपटीकरु ज्ञेयालोहदण्ड लोहितांशुकम्॥ ब्रह्मदण्डीति अधोपुष्पं विधी
र्मीदेवीसहदेविका। कुतिवक्षगवाडिका। ईश्वरी ऐश्वर्यम्। मदनाइति मदनफलम्। रपेरेति रसेश्चेव समासात्क
थितो मया॥ महौषधीगणं देवि मातङ्गी पुष्पसंयुतम्। मर्दयेत्तत्कंदे विसमाह साधकोत्तमः॥ तत्साम्येन हेमस्याद्द्रुत्रा
अभ्रं रससमं कृत्वा मर्दयेत्साधकेश्वरः॥ गुटिका जायते तत्र मोहिनी भुवनत्रये। देवासुरमनुष्याणां नागगन्धर्वकिन्न
रैः॥ कामरूपी भवेत्सोऽपि विचरेद्भुवनत्रये। सर्वव्याधिविनिर्मुक्तो दृष्टिवरषाकृतिः॥ वल्लभः सर्वनारीणां सौभा
ग्यमतुलं लभेत। अजेयः सर्वदेवानां वज्रकायो महाबलः॥ जायते नात्र सन्देहो काकचण्डेश्वरीमते॥ ॥ अ

का·चं· थातः संप्रवक्ष्यामि गुटिकां विजयसुन्दरीं । यस्य वक्त्रे स्थिता भद्रे वज्रकायो भवेन्नरः ॥ वज्राभ्रकं चित्तलोहं च स्वकान्तमा
५ यसमेव च । चुम्बकं भ्रामकं तीक्ष्णं रसेन्द्रं जारयेत्ततः ॥ पुनस्तु औषधत्रीणि तेन कल्केन मर्दयेत् । जारितेमारिते द्रव्याद्गुटिकां
कारयेत्प्रिये ॥ पुनस्तु औषधत्रीणि मुषा तत्तेन लेपयेत् । गुटिकां तेन वज्रान्तु धान्यकर्मसमारभेत् ॥ दुर्वीभूतं ततः घोटं दिव्यको
टिसमप्रभम । पूजां कृत्वा मुखे धार्या वज्रकायो महाबलः ॥ अभेद्यः सर्वशास्त्रेषु खड्गचक्रादिमुद्गरैः । त्रिशूलफलकं
चैव भिद्यमानो न भिद्यते ॥ वज्रदेहो महावीर्यश्चाक्षय्यो ह्यमरस्तथा । सर्वरोगविनिर्मुक्तो भवेद्देव साधकेश्वरः ॥ दुर्लभः सर्व
नारीणां कामरूपधरो भवेत् । असुराणां जयो भद्रे अभेद्यो देवदानवैः ॥ इति शास्त्रप्रभावं हि सिद्ध्यते साधकेश्वरि । त्वया हं पृ
च्छितार्थं हि काकचण्डेश्वरीमते ॥ ॥ अथान्यां संप्रवक्ष्यामि गुटिकां कामभोगिनीं । खेचरी नाम विख्याता देवगन्धर्वपूजि
ता ॥ अष्टौ त्रिंदेवगाः सर्वा निरालम्बे महापुरे । गुटिकायाः प्रभावेण खेचरत्वमुपागताः ॥ खेचरी तेन सा प्रोक्ता समासेन प्रकीर्ति रामः
ता । ग्राहयेत्सूतकं प्राज्ञस्त्रिलोहे वेष्टितं कुरु ॥ वरुणवृक्षस्य काष्ठं तु प्रक्षिपेत्सुसमाहितः । पुनः शीतोदके साध्यरसव ५

न्धमयं विधिः ॥ मुखे क्षिप्तमयं शीघ्रमुत्पन्नो नात्र संशयः । कामरूपी भवेद्देवि त्रैलोक्ये भ्रमते नरः ॥ वल्लभः सर्वनारीणां सुर
गन्धर्वकिन्नरैः । सिद्ध्यते नात्र संदेहः काकचण्डेश्वरीमते ॥ ॥ अथान्यां संप्रवक्ष्यामि खेचराकाशगामिनीं । दुर्लभः स
र्वनारीणां किंपुनर्मानुषाय च ॥ अन्यशास्त्रेऽप्युपायेन मुक्तिस्थानं प्रकल्पयेत् । सपिण्डमुक्तमित्याहुः काकच
ण्डेश्वरीमते ॥ साधकानां हितार्थाय पृच्छ्यते हं त्वया प्रिये । आकाशगमनं भद्रे भवते साधकेश्वरः ॥ हयमारी कालं
रात्री नरमारी गजमारिका । भ्रमरी विश्वमारी च वाराही अश्वमारिका ॥ माहिषं विश्वमारी च जलमारी च जायते
नामान्येतानि गुह्यानि औषधीनां समासतः ॥ हयेति हयचण्डाली काकेति मृगचण्डिका । गजेति गजचाण्डाली भ्रमा
यादित्यभक्तिका ॥ नरमारी चण्डिकास्या गिरिकर्णिका मपि प्रिये । विश्वमारी हदुजङ्घा जलमारी दुग्धरसस्नुहः ॥ वाराह
मारी स्नुहीवज्री महिषमारीति चण्डेतिका । कर्कोटिका तु विज्ञेया विष्णुमारी च काकतिक्ता ॥ जलमार्यग्निका प्रोक्ता
औषधीनां रसं हरेत् । तम्रखल्वोदरे मध्ये समाहं सूतकं सह मूषगर्भोदरे क्षिप्य धान्यकर्मसमारभेत् । म्रियते नात्र

काक ६ सप्रहोरसेन्दुस्तत्क्षणाद्भवम् ॥मुखेक्षिप्तातुशीघ्रन्तुआकाशंक्रमतेक्षणात् ।त्रैलोक्यमटतेदेवि जरामृत्युविवर्जितः ॥
सिद्ध्यतेनात्रसन्देहः काकचण्डेश्वरीमते ॥आकाशगामिनीगुटिका ॥१॥अथान्यांसंप्रवक्ष्यामि ईदृशीनामखेचरी
गुटिकासिद्धिदाप्रोक्तारसेन्द्रुपूर्ववद्भवेत् ॥मर्दितांगुटिकांकृत्वामातङ्गीपुष्पकैःसह ।कामरूपीचसंमोहे द्रुतगोत्रपरा
क्रमः॥ब्राह्मीकन्दोद्भवंचैववेष्टितंगोलकंकुरु ।पुनस्त्रिलोहचवेष्टितंपूजांकृत्वाविधानतः ॥कृष्णाचतुर्दशीरात्रौम
हापूजांचकारयेत् ।महाफलेश्चसंयुक्तमहामांसबलिंहरेत् ॥कुमारीयोगिनीवृन्दंत्वाचार्यतोषयेत्सदा ।भैरवंवटु
कंनाम[illegible]र्चयेत्साधकोत्तमः ॥गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्वस्त्रालङ्करणादिभिः ।नमस्कृत्यार्चितान्सर्वान्तोषयित्वाप्रय
त्नतः ॥मुखेसंक्षिप्यगुटिकामदृश्योभवतेनरः ।क्रीडतेगुह्यकैःसार्द्धंभूतवेतालशाकिनी ॥ब्रह्मराक्षसगुह्यास्तुकु
मो ष्माण्डैःसहक्रीडते ।महाबलंजयंसर्वैमवद्योगिनीगणैः ।अटतेसर्वद्वीपांश्चस्वच्छन्दगतिगामिनी ॥भुञ्जतेविवि राम:
धंभोगंकामरूपीस्त्रियासह ।तथासौसाधकोभद्रे कामरूपीमहाबलः ॥नष्ट[illegible]यस्ततोभूत्वाक्रीडतेसाधकोत्त ६

मः ।तथाश्रुभैरवीदेवि क्रीडतेगुह्यकैःसह ॥इतिकाकचण्डेश्वरीमते ॥ ॥श्रीकाकचण्डेश्वर्युवाच ॥अहंपृच्छामिदेवेशसा
धकानांहितायवै ।अक्लेशात्साधनार्थायदिव्यसिद्धिकरंपरम् ॥संस्काररहितंकर्मयथासौकुरुतेनरः ।तत्सर्वंब्रूहिमेदे
वयदाष्याहतुवल्लभा ॥ ॥श्रीसर्वज्ञउवाच ॥शृणुत्वंकाकचामुण्डेसाधकानांहितावहे ।कथयामिसमासेनरसेन्द्र
मारणंप्रिये ॥अंष्टौषधीर्यथापूर्वंधामयेत्तुरसैःसह ।कामुकीवज्रकदाचपद्रुकंदीपराजिका ॥कर्कोटिगृध्रपर्णीचका
काण्डीव्याघ्रपादिका ।एतैस्तुमर्द्दयेत्सूतंतप्तखल्वोदरेपुमान् ॥सप्ताहमम्लवर्गैश्चमर्द्दयेत्सुदृढंप्रिये ।जारितंमारितंत
त्मूषागर्भेक्षिपेद्रसम् ॥धाम्यमानंमृतंभूत्वा[illegible]संस्काररहितंभवेत् ।सहस्रवेधंकरोतिसिद्ध्यतेतुमहारसः ॥तारकर्णोऽ
दंदेविहेमकर्ताशृणुप्रिये ।कृष्णाभ्रकंएकपात्रेअग्निंक्षिप्यदिनत्रयम् ॥अभ्रकसहितपारदमारणम् ॥१॥बृहत्या
रससंयुक्तंमर्द्दयेत्तुयथाविधि ।सप्ताहंसाधकोहर्षेमर्द्द[illegible]सूतकेतथा ॥नवनीतसदृशाकारं[illegible]भ्रकंयावद्दृश्यते ।
तप्तखल्वोदरेक्षिप्त्वातेनमध्येरसंक्षिपेत् ॥रसाभ्रकंमा[illegible]क्षिप्त्वाअधोहस्तप्रदापयेत् ।आशापाशहतंसूतंजा

का॰ चं॰ म्रियतेनात्रसंशयः ॥ षड्गुणस्वायसन्धत्वा हेम चाष्टगुणं भवेत् । मूषागर्भं च संलेप्य ध्मापयेत्कर्मसमारभेत् ॥ लाङ्गलीचित्र
७ कश्चैव नन्दीकंषारि कासह । क्षीरकंचुकसंयुक्तं मूषालेपन्तु कारयेत् ॥ म्रियतेतद्रसंक्षिप्तं सहस्रवेधी च जायते । हेमतारविध
श्चैव अक्षेशास्त्रकथितो रसः ॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि अभ्रकस्य यथाविधि । कृष्णाभ्रकं च पीतं च ग्राहयेत्साधकोत्तमः
वृहत्यारससंयुक्तं मर्द्दयेत्तं प्रयत्नतः । वंगमादाय यत्नेन आरनाले निषेचयेत् ॥ अभ्रकं तैलतैर्मध्ये मर्द्दयेत्साधकोत्तमः
ग्राहयेत्तत्क्षणादेव विप्रासस्य च सूतकम् ॥ रञ्जितेनात्रसन्देह [illegible] कर्मकुर्यात्तथेच्छया । लक्षवेधी तु लिप्त्वा तु प्रकाशी सा
धकेश्वरि ॥ अभ्रकस्य तु या पुन्योद्भवकश्चाम्रकस्य च । समासेन तु ध्माप्येत पतत्येव विमलाद्रसः ॥ क्षीरकंचुकिया चूर्णं शु
के॰ द्ररसेन भावयेत् । निदाघा वज्रदण्डेन तद्रसं भावितं कुरु ॥ एकं सप्त वारं तु भावयेत्सप्तरात्रकं । रसाभ्रकं क्षिपेत्पुनः ॥ क्षीरकं
पे॰ दरिकरकंहि लेपयेद्गगनमभ्रकम् । कांस्यपात्रे क्षिप्तं तं च विलोरे साधकोत्तमः ॥ सूर्यवर्षे च तं ध्माप्य सम्प्राहे साधकोत्तमः । राम॰
द्रावयेभात्रसन्देहो म्रियते चैव आस्त्रियः ॥ रससो भागकेकैतु इतिभागद्वयं प्रिये । अनलेध्माप्य तां कृत्वा म्रियते नात्र संश ७

ते॰ यः ॥ लक्षवेधी भवेत्सोऽपि जायते सभैरवः ॥ ॥ रस टंक १८ गन्धक टंक १८ नवसादर टंक १८ एकत्र करि पीहना पुट ६५
दिन २१ कचीहरदत याससूतर कापुट ६३ देमर्द्दन करना रसगन्धक नवसादर अलजत्रपकाव नामुद्राकी जैमेन
मुद्रामेनसेर २ तेल अलसीकासेर २ चहूलों है कैचढावना पानिभरना हिंसाचोथी षालीराषना पुनमैनपावना पाछे अलसीकातेल पावना
ह अधिदेणी पानिघडे १०० अबटावना पानितनावना चहू बिचे पाछे मोनषरो विलिचे एहमेण वटके दुधमाहिकाढ
नीये पाछे ताते पानिमाहि गोला बाहिये प्रहर १२ उपरान्ति गाल आप्यासि राषना ॥ इतिमैनमुद्रा ॥ तांबा आधा रू
पा आधा एकत्र गालिये पत्रकिजइ करकरती १ लेपिये अंगारमध्ये भावनादेमु अलंगुहो ३ ॥ इतिमुद्रा ॥ ॥ अ
य थान्यं संप्रवक्ष्यामि यथासंजातिद्रुतिः । ग्राहयेदभ्रकं प्राज्ञः श्वेतं वा कृष्णमेव च ॥ पुरासंस्कारसंयुक्तं कर्तव्यं साधके
श्वरि । यवासश्चिंचणीकन्थारी कञ्चुकी वज्रदण्डयोः ॥ वज्रकन्दा कक्षीरेण भल्लातकसंटंकणम् । क्षारत्रयसमायु
क्तं लवणपञ्चसमन्वितम् ॥ एकीकृत्वा तु क [illegible] लेपयेत् । मुखगर्भोदरे क्षिप्य ध्मापयेत्खदिरानले ॥

का॰ चं॰ द्रवति नात्र सन्देहः कामशक्तिर्यथाग्नियः। लक्षवेधकरः सोऽपि भवत्येव न संशयः॥ ॥ इति काकचण्डेश्वरीमते नि
८ खिलसारम्॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि शुल्वस्य कालिकापहम्। शुल्वमध्ये स्थितं हेम न जानाति हि साधकः॥ अ
म्लवर्गाहतं शुल्वं क्षारवर्गाहतं कुरु। सिन्धवैः कटुधैश्च मर्दयेच्छुल्वपत्रकम्॥ आरण्यमुत्पलं ग्राह्यं पुटं दद्यात्त्रि
साधकः। कालिका रहितं तेन सप्त वाराणि भैरवि॥ तं शुल्वं तारकं दत्वा निर्दहेत्प्रिये हेमयोः। भवते तेन सर्वाणि
सर्वदोषविवर्जितः॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि शुल्वस्य कालिकापहम्। शुल्वमध्ये तु यद्धेम आकर्षयति साध
कः॥ गन्धकेन हतं कृत्वा नागेन शोधनं ततः। सप्तवारं हतं कृत्वा सप्तवारं च शोधयेत्॥ अतसीपुष्पसंकाशं जा
यते नात्र संशयः। समभागं समं सूतं कारयेत्साधकस्तथा॥ धाम्यमाने हि मित्युक्तः शयने राजभैरवः। चन्द्रार्क
जावभागं तु हेम च जायते ध्रुवम्॥ इति काकचण्डेश्वरीमते॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि तारकर्त्तारमेव हि। का रामः
र्यश्च जायते पुंसां कर्म कार्यार्थसाधकम्॥ अङ्कोटकस्य बीजानि ग्राहयेत्साधकोत्तमः। तैलं संग्राहयेत्तस्मा ८

त्पश्चात्तालकसंयुतम्॥ हिङ्गुलस्य कृतं क्षारं मृतवङ्गं निषेचयेत्। म्रियते नात्र सन्देहः सप्ताहात्क्षीरसंयुतम्। मृ
तवङ्गं ततो गृह्य तारं सप्तगुणं भवेत्। प्रथमं च कारयेत्तेन चतुर्थांशेन तालकम्॥ तन्मर्दयेद्रव्यस्कन्देन पृष्टिका
उत्तमा भवेत्। शतवेधं प्रवर्त्तेत जायते तारमुत्तमम्॥ साधयेद्रुमर्कामार्थं अल्पसर्वार्थसाधनम्। द्रव्यहीनो
पि सिद्ध्येत चण्डिकावदमुत्तमम्॥ तालकस्य च सत्वं च मृतवङ्गं तथा भवेत्। मृतस्योपरि सत्वश्च यथा षोडशांसे
७ स्कृते॥ तं वङ्गं रससमं जायते शुल्ववेधशतांशके। तारकर्त्ता मत्येवं हेमकर्त्ता शृणु प्रिये॥ अर्जुनस्य त्वचा प्राह्याः पश्चाङ्गवा
सकस्य च। दह्यते क्रियते भस्म गजोष्ट्रमूत्रकं क्षिपेत्॥ नागं निधीयते तत्र सप्ताहं साधकोत्तमः। सप्तवारं पुटं तं तु जायते
तेवज्रसन्निभम्॥ नागरूप्यविधिः॥ ॥ अथान्यं संप्रवक्ष्यामि नागानां रञ्जनं तथा। हेमकेसदृशं नागं भवत्येव न
संशयः॥ रसं च कङ्गुणी चैव शाकं कृपत्निकं तथा। ब्रह्मवृक्षरसं ग्राह्यं नागं तत्र निषेचयेत्॥ शतांशं वेधसं हेम
मातृका च समं परम्। मारयेत्तं पुनर्नागं शाकं कोपत्निकासह॥ हेम तु जायते तेन सर्वदोषहरं परम्। नागस्य च

नेव्यातं वङ्गस्य मारणं तथा ॥ यदा त्वं पृच्छसि भद्रे तथान्यं कथयाम्यहम् । जायते सूक्ष्ममोक्षं तु कुरु कर्माण्यनेकधा ॥ ताम्रखल्वोदरे क्षिप्त्वा रसं तत्र निधापयेत् । अधोयन्त्रागतो बलिर्धामयेत्स धूमानले ॥ महाकान्तिततो जाज्वल्यमानं सूतं साधकोत्तमः । तदर्धं जारयेद्ब्रह्म षण्मासात्तत्क्रमेण तु ॥ पुराओषधसंयुक्तं ततः संमर्दयेत्प्रिये । गर्भस्तं जायते तत्र षण्मासाद्यसंप्रिये ॥ ग्राहयेत्तत्समासेन रसेन्द्रं साधकेश्वरि । मूषायां गर्भलेपं तु पुरा दण्डत्रयेण तु ॥ अन्धमूषाकृतं ध्मातं म्रियते सोऽमहारसः । लक्षवेधी भवेत्सोऽपि धर्मकामार्थसाधनम् ॥ ऐश्वर्यगुणसंपन्नं भवते साधकेश्वरि । इति काकचण्डेश्वरीमते जारणपटलः ॥ ॥ देहलक्षणविचारः ॥ अथान्यं शृणु देवेशि अमरत्वं यथा भवेत् । लक्षकोटिगुणैश्वर्यं राजभोगसुखानि च ॥ निरर्थपिण्डपातेन जायते तत्क्षणाद्ध्रुवम् । कथयामि च ते देवि पिण्डस्य २
लक्षणानि च ॥ रसेन्द्रं ग्राहयेत्प्राज्ञो दण्डत्रयसुमर्दितम् । शाल्मलीउदरे धार्यं मब्दमेकं तु सुन्दरि ॥ यदा सोऽभजते कृष्णं ग्राहयेत्तं महारसम् । षण्मासभुक्तितो येन वज्रकायो भवेन्नरः ॥ अब्दमेकप्रयोगात्तु अयुतैकं स जीवति रामः ६

अब्दद्वयप्रयोगेण भक्षयेत्तं महारसम् ॥ अयुतद्वयं स जीवेन्निहपद्मवद्देहिनः ॥ रसेन्द्रं भक्षयेद्यावत्सीराशीः कामवर्जितः ॥ अक्षयोऽजरश्चैव वलीपलितवर्जितः । स भवेन्नात्र सन्देहः काकचण्डेश्वरीमते ॥ पुनरन्यं प्रवक्ष्यामि अमरं साधकेश्वरि । अथ केकान्ति लोहस्य रसेन्द्रो गन्धकस्तथा ॥ त्रिदण्डं मर्दयेत्पूर्वं मासमेकं हि सुन्दरि । रसेन्द्रं गन्धकं क्षिप्य अब्दमेकं तु भक्षयेत् ॥ यदा वृक्षं भवेत्कृष्णं ग्राहयेत्तं महारसम् । पूजां कृत्वा समासेन भक्षयेत्तं महारसम् ॥ षण्मासस्य प्रयोगेण जीवेत्तु अयुतत्रयम् । जरारोगविनिर्मुक्तो वज्रकायो महाबलः ॥ इति शाल्मलीकल्पः ॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि अमरत्वं भवेन्नरः । महाकान्तिसमो याति अभ्रकं भजते सहः ॥ मर्दितं कल्कतेनैव त्रिदण्डं पूर्ववद्विधिः । ब्रह्मदण्डोदरे धार्यं अब्दमेकं हि सुन्दरि ॥ अब्दान्ते भवते ब्रह्म ब्रह्मदण्डसुसाधकः । संप्राप्य च प्रयत्नेन भजेत्तं पूर्ववद्विधिः ॥ षण्मासं भजते यस्तु स्वर्गस्याभ्यन्तरे स्थितः । क्षीराहारी सदा ब्रह्म लक्षवेधी स जीवति ॥ महाकायो महावीर्यो ब्रह्मतुल्यपराक्रमः । जायते नात्र सन्देहो द्विषष्टिवार्षिकाकृतिः ॥ इति पलाशब्रह्म

का·चं नेच्यातं वङ्गस्य मारणं तथा ॥ यदा त्वं पृच्छसि भद्रे तथान्यं कथयाम्यहम् । जायते सूक्ष्मयोगात्तु कुरु कर्माण्यनेक
६ धा ॥ तप्तखल्वोदरे क्षिप्त्वा रसं तत्र निधापयेत् । अधोयन्त्रगतो वह्निर्ध्मापयेन्मधुरानले ॥ महाकान्तिततो जाज्वल
सूतं साधकोत्तमः । तदर्धं जारयेद्धेम षण्मासान्तं क्रमेण तु ॥ पुनरोषधसंयुक्तं ततः संमर्दयेत्प्रिये । गर्भस्तं जाय
ते तत्र षण्मासादयसं प्रिये ॥ ग्राहयेत्तं समासेन रसेन्द्रं साधकेश्वरि । मूषायां गर्भलेपं तु पुराद्दण्डत्रयेण तु ॥ अन्धमूषा
कृतं ध्मातं म्रियते ऽसौ महारसः । लक्षविधी भवेत्सोऽहि धर्मकामार्थसाधनम् ॥ ऐश्वर्यगुणसंपन्नं भवते साधकेश्व
रि । इति काकचण्डेश्वरीमते जारणपटलः ॥ ॥ देहलक्षणविचारः ॥ अथान्यं शृणु देवेशि अमरत्वं यथा भवेत् । ल र
क्षकोटिगुणैश्वर्यं राजभोगसुखानि च ॥ निरर्थपिण्डपातेन जायते तत्क्षणाद्ध्रुवम् । कथयामि च ते देवि पिण्डस्य
लक्षणानि च ॥ रसेन्द्रं ग्राहयेत्प्राज्ञो दण्डत्रयसुमर्दितम् । शाल्मली उदरे धार्यमब्दमेकं तु सुन्दरि ॥ यदा सो भज रामः
ते कृष्णं ग्राहयेत्तं महारसम् । षण्मासं भुञ्जितो येन वज्रकायो भवेन्नरः ॥ अब्दमेकं प्रयोगात्तु अयुतैकं स जीवति ६

अब्दद्वयप्रयोगेण भक्षयेत्तं महारसम् ॥ अयुतद्वयं स जीवेन्निरुपद्रवदेहिनः ॥ रसेन्द्रं भक्षयेद्यावत्सीराशीः काम
वर्जितः ॥ अक्षयो ऽजरश्चैव वलीपलितवर्जितः । सम्भवेन्नात्र सन्देहः काकचण्डेश्वरीमते ॥ पुनरन्यं प्रवक्ष्यामि
अमरं साधकेश्वरि । अभ्रकं कान्तिलोहं च रसेन्द्रो गन्धकस्तथा ॥ त्रिदण्डं मर्दयेत्पूर्वं मासमेकं हि सुन्दरि । रसेन्द्रं ग्रा
न्धकं क्षिप्य अब्दमेकं तु भक्षयेत् ॥ यदा वृक्षं भवेत्कृष्णं ग्राहयेत्तं महारसम् । पूजां कृत्वा समासेन भक्षयेत्तं म
हारसम् ॥ षण्मासस्य प्रयो[illegible]ण जीवेत्तु अयुतत्रयम् । जरारोगविनिर्मुक्तो वज्रकायो महाबलः ॥ इति शाल्मली
कल्पः ॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि अमरत्वं भवेन्नरः । महाकान्तिसमो याति अभ्रकं भजते सहः ॥ मर्दितं कल्कितं नैव
त्रिदण्डं पूर्ववद्विधिः । ब्रह्मदण्डोदरे धार्यं अब्दमेकं हि सुन्दरि ॥ अब्दान्ते भवते ब्रह्मवृन्तदण्डसु साधकः । संप्राप्ते
च प्रयत्नेन भजेत्तं पूर्ववद्विधिः ॥ षण्मासं भजते यस्तु स्वर्गस्याभ्यन्तरे स्थितः । क्षीराहारी सदा ब्रह्मलक्षं वेधी स जी
वति ॥ महाकायो महावीर्यो ब्रह्मतुल्यपराक्रमः । जायते नात्र सन्देहो द्विषष्टिवार्षिकाकृतिः ॥ इति पलाशब्रह्म

का·चे· काकसंकाश काकसा काशलोचना ॥ भक्षयेद्यस्तु मानुष्यः काकायुर्भवते तु सः ॥ इति काकजङ्घाकल्पः ॥ अतः प
११ रं प्रवक्ष्यामि गुह्यानां च महौषधीः । यथा तु लभते देवि साधकानां हिताय वहम् ॥ कामिका काकाशी तु काममन्दी काकमा
चिका । गण्डीमिति गण्डिशी च कामिति काच मानयोः ॥ कामिति ककोटा च समिति संभरी भवेत् । कामिति त्याच का
मिति पिप्पली भवा ॥ कामिति कङ्गुल्ये च कामिति भृङ्गराज काम । कामिति कलुजा च कामिति कटुतुम्बिनी ॥ का
लोमिति लोहित्व श्च बिमिनि तिलं विनिर्मला । नामिता ये च प्रोक्ता च मिति कामिति कातथा ॥ इति संकेत वक्ष्यामि सा
धकानां हिताय वहम् । कथयामि समासेन साधकाः सिद्धिदायकम् ॥ एतेस्तु मर्दयेत् सूतं गन्धकेन समन्वितम् । भ
क्षयेद् ग्रासयुक्तं षण्मासा साधकोत्तमः ॥ जितेन्द्रियोऽपि क्षीराशी अयुते कं स जीवति ॥ कंगुणी तैलेन पारदभक्ष
णविधिः ॥ गन्धके रससंयुक्तं कङ्गुणी तैलसंयुतम् । मासमेकप्रयोगेण अब्दमेकन्तु भक्षयेत् ॥ क्षीराशी ब्रह्मचारी मः
च लक्षायुस्त्वं भविष्यति । भवते साधको भद्रे वज्रकायो न संशयः ॥ स्वच्छन्दगतिमानन्दी सेन्द्रत्यप्रभावतः । का ११

कचण्डेश्वरी शापे साधकैः सिद्धिदायकैः ॥ ॥ इति रसगन्धककङ्गुणीतैलम् ॥ ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि अमरत्वं साधको
भवेत् । रसगन्धकमासमेकं कङ्गुणीतैलमर्दयेत् ॥ बीजवृक्षोदरे स्थाप्य अब्दमेकं प्रयत्नतः । पूजां कृत्वा ततो भक्षेन्मा
सीकरससंयुतम् ॥ अशने वर्षमेकन्तु क्षीराशी कामवर्जितः । द्विरष्टवार्षिको जीवेत्कामरूपी महाबलः ॥ अनन्तरं
प्रयोगाणि गुह्याद्गुह्यतरं भवेत् । हरीतकी ब्रह्मकल्पं महाकान्तिसपारदम् ॥ एकत्र मर्दनं कृत्वा कङ्गुणीसह मर्दयेत्
वज्रतोयेन संमर्द्य तप्तखल्वोदरे प्रिये ॥ धान्यराशौ तु मध्ये तु वर्षमेकं हि धारयेत् । अब्दान्ते जायते सूतो भस्मीभूतो हि
[illegible]ः । भोगे करत्निकायाः स्याद् भक्षयेत्तु महारसम् । अब्दमेकप्रयोगेण द्विरष्टवार्षिकाकृतिः ॥ अक्षयोऽजयश्चै
व कामरूपी महाबलः । स्वच्छन्दगमनः सहि जायते नात्र संशयः ॥ इति हरीतकी ब्रह्मकल्पः ॥ ॥ अथान्यानि प्रयो
गाणि रसस्य मारणं तथा । साधकानां हितार्थाय यथा सर्वज्ञभाषितम् ॥ ग्राहयेत् रसेन्द्रं हि पोटलीसूत्रवेष्टितम् । स्वना
रीकन्दरे क्षिप्य दीर्घ ऽलेपप्रयोजितम् ॥ स्नानञ्च कारयेद्यावत्तावद्दि [illegible]ः । शङ्खपुष्पा तु लेपात् सिद्धेन केति

का·चं वारके ॥ मृत्तिकां पुलं पयेत । धाम्यकर्मसमायोगं मृदु सूतं तदुच्यते ॥ शतांशं वेधयेद्देवि धर्मकामार्थसिद्धिदम् । पुरा औष
१२ धसंयोगात्तप्तखल्वे क्षिपेद्रसम् ॥ कृष्णाभं जायते तत्र आशापाशहतं कुरु । जायते मासमेकं तु कुरु कर्म यथेच्छया ॥
सप्तवेधकं सोऽपि जायते नात्र संशयः ॥ इति पोटलीपाकरसेन्द्रः ॥ ॥ अथ जलुकाविधिः ॥ अतः परं साधकार्थाय
कामसिद्धिर्यथा भवेत् । जलुका जायते भद्रे दुर्लभा भुवनत्रये ॥ अश्व चाण्डालिकाकन्दरसं तेनैव मर्दयेत् । स्वना
रीकन्दरे क्षिप्य धाम्यकर्म तथा कुरु ॥ पुनस्तु मर्दनं कृत्वा श्लेष्मान्तकरसेन तु । तप्तखल्वोदरे क्षिप्य मासमेकं समाहि
तः । जलुका जायते तत्र महामद्रप्रदायिनी ॥ क्षोभयेत्सर्वनारीणां महासौभाग्यवर्द्धनी । कार्यीसाधकोयश्व क्षोभये मा
त्स्त्रीसहस्रकम् ॥ महामदनेश्वरी नाम्ना क्षोभयेद्भुवनत्रयम् । विदारीकन्दमादाय वेरकन्दरसंयुतम् ॥ मर्दयेत्सूतकं
तेन मासमेकं विचक्षणः । श्वेतव्यालोदरे क्षिप्य जलुका द्रावणं तथा ॥ कामभोगमहायुक्तं द्रावणं भुवनत्रयम् । अ रामः
थ वा जलुकानां तु संक्षेपात्साधकः प्रभो ॥ हयमारीकन्दमादाय सूतकं मर्दयेत्ततः । गोनसपोदरे क्षिप्य जलुका १२

वश्यजायते ॥ महाकामेश्वरी नाम्ना सर्वकामप्रसाधिनी । अथान्या तु जलुका तु साधयेत्साधकेश्वरि ॥ गजचाण्डालिका
दण्डैः सूतं संमर्द्य सुन्दरि । सप्ताहेन महादेवि साधयेत्कामहेतुना ॥ कामेश्वरी नाम विख्याता साधकानां हितावहा । का
ण्डीकन्दमादाय अश्वमारीकन्दसंयुता ॥ भृङ्ग मारीकन्दसहिता सूतकं मर्द्दनं कुरु । चित्रव्यालोदरे क्षिप्त्वा कामार्थं जाय
ते रसः ॥ कामेश्वरी त्रयं येन क्षोभयेत्साधकोत्तमः ॥ ॥ अथान्या प्रोच्यते भद्रे जलुका मदद्राविणी । यया तु द्रावयेन्नारी
साधकं सौख्यदायिनी ॥ ग्राहयेत्करवीरं च नरकन्दी हयमारिका । स्वमारि रससंमर्द्य सप्तैकं नून संशयः ॥ पीतव्यालोदरे
क्षिप्त्वा जलुकां कामभोगिनी । सुखहन्त्राः साधकौ संक्षेपात्कथिते मया ॥ इति काकचण्डेश्वरीमते जलुकाकल्पः ॥ ॥
अथान्यां संप्रवक्ष्यामि साधकानां हितावहम् । शृणु त्वं देव देवेशि सा के सिद्धिदायकम् ॥ भ्रमते भूतले देवि विचरेद्देव
कन्यका । ददाति साधकं सिद्धिं यदि रा वीरवन्दिते ॥ आषाढकृष्ण अष्टम्यां गुरुवारो यदा भवेत् । स्वाति नक्षत्रयोगेन देव
कन्याभिगच्छति ॥ सर्वं विचरयेच्चलि साधकं सिद्धिदायका । श्रावणे मासि देवेशि कृष्णायां च चतुर्दशी ॥ गुरुवारेषु

का॰ चं॰ ष्यपोगे कन्यानिर्गच्छति सदा। यथास्ति च मेरोः सर्वैः क्रीडन्ति सर्वदायकैः॥ भाद्रपदे शयोगानां कृष्णपक्षे चतुर्दशी। बृहस्प
१२ तिर्भवेद्वारे द्वय फाल्गुण ऋक्षयोः॥ संयोगो भवते यस्तु कन्या विवर निर्गता। आश्विने मासि योगेन कृष्णा चापि चतुर्दशी
पुष्यनक्षत्रसंयुक्ता गुरुवारे विधीयते॥ विवरेषु च या कन्या सर्वस्थानेषु पूजिता। कार्तिकेषु अमावास्या गुरुवारेण संयु
ता॥ स्वातीऋक्षे समायाति विवरेषु च सर्वेषु। निर्गता सिद्धियोगेन. मार्गशिरसि पूर्णायां बृहस्पतिपुष्य वच। मृगशिरश्च
योगेन द्वारे विवर मनायिका॥ रहस्यचरते वर्षा साधके सिद्धिसाधयोः। पौषमासे शुक्लपक्षे प्रतिद्गुरुवासरे॥ मूलन प
क्षत्रसंयोगे देवकन्या च दृश्यते। माघशुक्लचतुर्दश्यां गुरुवारेण संयुता। मूलनक्षत्रसहितं सर्वकन्या विनिर्गता॥ फा
ल्गुणे कृष्णपक्षे तु विधियितुष्टा चतुर्दशी। बृहस्पतेस्तथा वारे पुष्यनक्षत्रसंयुता॥ कन्या च क्रीडते तत्र विवरेषु च संस्थि
ता। चैत्रमासे शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां बृहस्पतौ॥ मूलनक्षत्रसंयोगात् सर्वविवरोद्घदन्ते। एवं तु सिद्धियोगानि विवरेषु व राम:
तिष्ठति॥ क्रीडन्ते देवकन्याश्च साधकैः सिद्धिदायकैः॥ इति काकचण्डेश्वरीमते विवरपटलम्॥ अथान्यं संप्रव १२

क्ष्यामि शैलोदकविधिर्यथा। दुर्लभं साधकानां च सिद्धियोगश्च दुर्लभम्॥ उदकं बहु विशेषं दिव्यसिद्धिकरं परम्।
क्षणवेधी अहोरात्रं सप्ताहं पक्षवेधकम्॥ मासं च षण्मासं च संवत्सरवेधकम्। एतानि शैलोदकानि सर्वाणि तु स
मतुल्यता॥ तस्यायं तु गुणा वक्ष्ये येन येनाति साधकः। वेष्टकं च परित्यज्य वेधकास्तु प्रयोजयेत्॥ हिङ्गुलं हरिता
लं च गन्धकं च मनःशिलाम्। एतेषां गन्धमाहारे प्रकरोति च वेधिकम्॥ शैलोदकं कथ्यते मद्ये क्षीरं वा ष्टगुणे
न तु। तत्तु क्षीरं विशेषं तु पिबति साधकेश्वरि॥ एकविंशतिरात्रेण क्षणेन बहुसाधकः। सुराद्रिरषृ बर्षे का कामरू
पी न सम्भवः॥ शैलोदकं गृहीत्वा कुलत्थेन सह क्वाथयेत्। तेन क्वाथं पचेद् भंदत्वा चाष्टगुणं तथा गुडं गणम
धुसदे यथाहारं च स्वेच्छया। स भायुक भविष्यन्ति नात्र कार्या विचारणा॥ शैलोदकं गृहीत्वा तु त्रिफलौ सह भक्ष
येत्। षोडशभागविशेषं तु तेन श्च सह पाचयेत्॥ गुडतैलेनाभ्यङ्गं कुर्यात् तं भक्षणात्ततः। वली पलित नश्यन्ति स
र्वकुष्ठविवर्जितः॥ दिव्यदेहो यथा देवो जायते साधकस्य च। इति शैलोदकपारदभक्षणम्॥ ॥ मासैकं माषसूतं च

का॰पं॰ हस्तेन सततुमर्दयेत् । निष्पिष्टो भवेज्जीवैः पुनर्जीवाप्यतद्रुसम् ॥ तद्रसयोगमात्रेण मासमेके जरामृत्युविवर्जितः । नाश
१४ नम् ॥ अथवा तद्रुसं माषकर्षेण माषहेमकम् । गुटिकां कारयेत्तेन मुखे क्षिप्ता हशीभवेत् ॥ षड्गांचहरेदृव्यं जीवेच्च
न्द्राकतारकम् । अथवा रसकर्षेकं तत्क्षणे नतुमर्दयेत् ॥ इङ्गुदीफलमध्येतु शैलोदकमध्यमं कुरु । कालेन त्रि
गुणश्चैव काठिन्यं तस्य जायते ॥ षण्मासेन मुखधार्यं वज्रकायो भवेन्नरः । वसनागायुतप्राणो दिव्यसहस्रमोद
पि ते ॥ ततोदके वेधामत क्षीराधेन पायसम् ॥ मासैकं तु प्रयोगेण सहस्रायुर्भवेन्नरः । ततोदकं गृहीत्वा तु हरीतकी
सह क्वाथयेत् ॥ घृतेन मधुना लेह्यं स्निग्धभाण्डे न स्थापयेत् । सप्तैकं भूमिमध्यस्थं एकैकं भक्षयेत्पुनः ॥ वलीपलि
तनिर्मुक्तो जीवेद्वर्षशतद्वयम् । तेनोदकेन मर्दत अभ्रकं क्वाथं कारयेत् ॥ सप्तरात्रपुटं पाकं मरितं जायते रसम् ।
कृतं मासमेकं हि वलीपलितहृतं भवेत् ॥ अथ शैलोदकं मधुघृतेन सह लेहयेत् । मासैकेन प्रयोगेण जरा रामः
मृत्यू विनश्यतः ॥ शैलोदकं कुलत्थेन क्वाथं कृत्वा पुनः क्षिपेत् । घृतं च मधुना सह लेह्यं च पिबति सदा ॥ मासैकं ते १४

चप्रयोगेण वलीतवर्जितः । महाकायो महावीर्यो सहस्रायुः स जीवति ॥ अथवा किं बहुक्तेन विधानं न्याययो
जितैः । दिव्यदेहधरश्चैव आयुर्वर्द्धयते सदा ॥ कुष्माण्डानि च मद्यानि फलानि यानि कानि च । लोहानि क्षिप्य
शैलेभ्य प्रभूतं भक्ष्यमेव च ॥ क्षीरभोज्यश्च जीर्णेते वज्रकायो भवेन्नरः । सर्वसो दिव्यदेहश्च अयुतायुर्भविष्य
ति ॥ भक्षयेच्छालिषष्ठेश्च तृषा चरयतः । परिहारं प्रयोमयोः वर्षेण कल्पायुश्च भवते भवतेसाधकेश्वरः ॥ इङ्गु
दीनं तु बीजानि शैलभूतं जलस्थितम् । तैनैव प्रतिपाद्येन वङ्गस्तम्भं करोति च ॥ पारदेन च संयुक्ते पानीयविषनाश
नम् । रसोपरि ससहितं सजीरमेन वेष्टितम् ॥ कुण्डमध्ये प्रक्षिपेत यावत्तु कठिनं भवेत् । सहस्रांशे च लोहानि वेध
नं कनकं भवेत् ॥ गुडस्य तु फलं माह्य कर्षश्चैव रसस्य च । तेनोदकेन मर्दं तु कांस्यपात्रे निधापयेत् ॥ तस्मिंस्तु कु
ण्डे निक्षिप्तं कठिनं तु यदा भवेत् । तं मुखेन च धर्तव्यं सर्वरोगापहारकम् ॥ दशनागायुतप्राणो वज्रकायस्तु योज
येत् । उदरे तु चिरं कालं शुभे साद्धेन संशयः ॥ अथ सं लोहकं ग्राह्यं मेषभृङ्गे निधारयेत् । अपूर्णे परि तं तु चूर्णम

का·चं· वति शोभनम् ॥ तेन नागशतांशेन निर्बीजं कनकं भवेत् । विष्णुनाराधिता पृथ्वी अर्कातो दरते पुरा ॥ भारेण कुन्द
१५ ते यस्तु वेदं पश्यति वर्त्तनम् । शैलोदकमिति ज्ञेयं विष्णुर्वेदं तथा भवेत् ॥ घृतं भक्तं शरीरस्तु नित्यं व्यायामतत्परः । म
र्दनश्च प्रकर्त्तव्यं शैलोदकरसायने ॥ अजरोऽमरश्चैव वज्रकायो महाबलः ॥ इति काकचण्डेश्वरीमते शै
लोदकपटलः ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ कैलासशिखरे रम्ये देवदेवं जगद्गुरुम् । पृच्छामि च महादेवं कल्पं वैताल
कस्य च ॥ साधकानां हितार्थाय मृत्युदारिद्र्यनाशनम् । श्रीईश्वर उवाच ॥ साधु साधु महाभागे त्वयापि
पृच्छ्यते । साधकानां हितार्थाय [illegible] भं कथ्यते मया ॥ क्षालितं तण्डुलतोयेन तालकं च वरानने । ततः पश्चाद्दरो
हे पेषयेत्तण्डुलैः सह ॥ वटिकापृष्ठसहितं गोलकं कारयेत्पुनः । प्रक्षिप्योदकमध्येन ततः सम शीतं जाय
ते ॥ शोषितं सूर्यतापेन पूजां कृत्वा विचूर्णितम् । भक्षितं मधुसर्पिर्भ्यां सप्तरात्रं समाहितः ॥ उदयादित्यवर्णाभः रामः
स्वरूपः प्रियदर्शनः । खेचरत्वमवाप्नोति महाबलपराक्रमः ॥ द्वितीये सप्तके देवि [illegible] १५

लचादश्मानि सर्वं तेन खाश्चैव न संशयः ॥ तृतीसप्तके देवि केशभ्रमरसन्निभम् । तप्तकाञ्चनवर्णाभो द्विरष्टवर्षकाकृतिः ॥ शङ्ख
कुन्देन्दुपुष्पैश्च नखाः चञ्चुलिसन्निभा । नवनागबलो भूत्वा जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् ॥ ॥ पुनरन्यं प्रवक्ष्यामि तालकस्य शुभो वि
धिः । तालकं गन्धतैलेन विमर्दयेत्तेन सूतकम् ॥ भक्षयेत्तत्त्र्यहं देवि मासैकं च दिने दिने । यावकर्षप्रमाणं तु दिनानामेकविंश
तिम् ॥ अष्टादशैककुष्ठानि उत्पन्नानि च नाशयेत् । उदयादित्यसङ्काशं जायते सिद्धिकेश्वरि ॥ प्राप्यते सिद्धियोगेन्दुं लभते सि
द्धिमुत्तमाम् । वलीपलितनिर्मुक्तो द्विरष्टवर्षकाकृतिः ॥ नवनागबलो भूत्वा जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् । जलकाष्ठं च सङ्ग्र
ह्य कृत्वा चापि समुद्गकम् ॥ तेन घृतेन संशोध्य तालकं निषणेन तु । आषाढमासे या पञ्च यावत्कार्त्तिकपूर्णिमा ॥ पुष्करा
ने स्थितिं मध्ये उद्धरेत्तं शुभे दिने । मर्दयेत्तेन सूतं च मासैकं भक्षयेद्भृतं ॥ प्रातरुत्थाय मेधावी सप्ताहं च दिने दिने । द्वितीये स
प्तके चैव केशाभ्रमरसन्निभाः ॥ सौभाग्यारोग्यश्रीमांश्च नारीहृदयनन्दनः । मासमेकप्रयोगेण अमरैः सह क्रीडति ॥ ब्रह्म
वृक्षस्य काष्ठेन एवं कृत्वा प्रयत्नतः । तालकं रससंयुक्तं धात्रीसह नियोजयेत् ॥ महिषीपुरीषं वेष्टं च तत्स्वेद्य यानचभि

का. चं. घृतैर्दिनानामेकविंशं च शोषितं पावकं आपते ॥ भक्षयेत्तं रससिद्धं बृहस्पतिसमो भवेत् । नानाशास्त्रार्थसंवादी अवध्यः स
१६ र्वभूतले ॥ तालकं पारदं चैव एकीकृत्वा तु मर्दयेत् । तालमूलीरसेनैव मर्दयेद्रससंपुटम् ॥ जम्बीरकाष्ठैः संमर्द्य लो
हस्य भाजने कुरु । तं तालकं गृहीत्वा तु क्षिपेज्जम्बीरपूरकैः ॥ महिषीस्थाने च वेष्टव्यं पचेन्निर्गन्धतां व्रजेत् । पुनः पारद
संयुक्तो मातुलिङ्गेन पाचयेत् ॥ ताम्बूलपत्रसहितं मासिकं चैव भक्षयेत् । मासमेकप्रयोगेण इष्टसिद्धिर्भविष्यति ॥ रक्ष
ते सर्वलोहानि पुटपाकेन कारणम् ॥ इति काकचण्डेश्वरीमते तालककल्पं समाप्तम् ॥ ॥ हरितालसत्वपातनः ॥ ॥
रसं च तालकं चैव लोहपात्रेण मर्दयेत् । बीजपूरकमध्ये तु महिषीगोमयेन छादयेत् ॥ ताम्बूलपत्रमध्ये तु मासमेकं तु भक्षये
त् । मासमेकप्रयोगेण जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् ॥ कान्तं च ताम्रकं चैव रसं गन्धकमेव च । मर्दयेच्च त्रिदिने यावद्द्रवति गो
लकम् ॥ निम्बकल्पः ॥ पिचुमन्दोदरे स्थाप्य वर्षमेकं तु साधकः । षण्मासं भक्षयेद्यस्तु जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् ॥ त्रिदण्ड
मर्दितं सूतं शाल्मलीवृक्षे स्थापयेत् । वर्षमेकप्रमाणेन भक्षयेत्तं पुनः पुनः ॥ षण्मासस्य प्रयोगेण जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् । रामः १६

पुनरन्यं प्रवक्ष्यामि भस्मसूतविधिं -- ॥ देवदालीरसं मर्द्य रसं गन्धकमेव च । पाचयेत्पुटपाकेन भस्मी भवति सूतकम् ॥
भक्षयेत्ताम्बूलपत्रेण माषैकं मासमेव च । पलमेकप्रमाणेन कुष्ठिकुष्ठादिसाधके ॥ एवं प्रयोगेण भक्षयेद्यस्तु सेव्यं पलं दश
वलीपलितनिर्मुक्तो महाबलपराक्रमः ॥ सुवर्णदृष्टिर्मेधावी जीवेद्वर्षशतद्वयम् । त्रिगुणं भक्षयेत्प्राज्ञो भस्मसूतविधौ रत
ह ॥ पञ्चवर्षशतान्येव जीवेत्साधकेश्वरि ॥ इति लघुसूतकम् ॥ ॐ सः सः स्रावय २ अमृतं स्रावय ॐ मं ह्रौं हं हसः स्वा
हा कुरु कुरु सोमश्चरसः सः ॥ शाल्मलीछेदनमन्त्रः ॥ पुनरन्यं प्रवक्ष्यामि महालेह्यं यथाविधि । निशाचरहतं सूतं धात्रीफ
लहतं तीक्ष्णम् ॥ त्रिफलामधुसर्पिर्भ्यां यो लिहेत्सोऽजरामरः ॥ गन्धकं पारदं चैव तीक्ष्णं च कान्तिमेव च ॥ समधातौ समं
ध्मातं पल्लाशबीजमात्रयोः । त्रिपोषधाद्यजाती शिलाजितं त्रिफलासह ॥ एतानि समभागानि अर्कधात्री च मर्दयेत् ।
तण्डुलीयरसं तस्मात्त्रिफलां सह मर्दयेत् ॥ खदिरक्वाथसंयुक्तं शिखिपित्तसमन्वितम् । मर्दयेत्तु विधानेन अर्कस्यतुरसैः
सह ॥ त्रिफलारसक्रान्तं च कान्तिसंयुक्तं स्थापयेत् । गोजिह्वा त्रिफलायाश्च बाह्यलेपानि कारयेत् ॥ तं वा ह्यमृत्तिका

का चं लेपंमृण्मयभाण्डेस्थापयेत् ॥पुटयोगेनभूमौतुनिखनेज्जानुमात्रके॥अधोऽर्ध्वंखातदातव्यंमृत्तिकालेपगोमयम्।नि
१७ त्यानिगन्धधूपानिसंवत्सरैकमेवच॥ कृत्वातुउद्धृत्यपूजयेद्देवब्राह्मणान्।मधुसर्पिःसमायुक्तंभक्षयेत्तंमहार
सम्॥शुभेदिनेसुनक्षत्रेशुभचन्द्रबलावले।प्रथमेसप्तमेचैवकुष्ठक्षयविनाशनम्॥सर्वव्याधिविनिर्मुक्तःकर्णमात्रं
महारसम्।सप्तकेसप्तमेचैवबिचरीभताव्ययम्॥नाल्पपुण्येनसिद्ध्यन्तिइदंश्चैवरसायनम्।नकान्तेनविनासूतंनसूतं
कान्तिवर्जितम्॥नसंक्रमतिदेहेनगृहपिण्डमिवाश्मसि ॥ इतिमहारसायनविधिःसमाप्तः ॥ॐनमोरसेन्द्राय॥
धर्मकीर्तिसमाश्रित्यकथ्यतेरससङ्ग्रहः।विनाद्रव्यंनसिद्ध्यन्तितस्माद्द्रव्यनिरूपणम् ॥जयतिरसवरेन्द्रःकुष्ठपुष्पा
दिरोगनुत्।प्रहरतिसमस्तायेयस्यदलिनराणांश्चवलीपलितंविनश्यति॥दीर्घायुर्ददातिचरसवध्यंद्विषन्तिखेचरत्वं
ददातिच।यदाअष्टादशकर्मरसंयेनवशीकृतम्॥हन्यात्तस्यजरामृत्युदारिद्र्यंमृत्युमेवच।स्वेदनाद्दर्शनान्मूर्छामुत्था रामः
पपानरोधनम्॥नियमादीपनश्चैव गगनग्रासप्रमाणतः।मथनाचारणविधानंद्रावणंचतथापरम्॥गर्भद्रुतकचा १७

रातजारणंरञ्जनस्यतु।मारणंक्रमणश्चैवएवमष्टादशक्रमात्॥नस्वेदितोनाग्निसिद्धोरसव्यंचैवभावितम्।मुक्तिभेदएवस्वे
दोऽष्टकर्मप्रवक्ष्यते॥स्वेदाचारणविधानंजारणंमारणंतथा।जारणंमारणंचैवविशेषाअष्टकर्मच॥नस्वेदितोब्रतांया
तिनरक्तोरञ्जयेत्परं जारितोभवेद्दापीनयोगंक्रमतेऽपिच॥एभिःकर्मानुसारेश्चसमीकाश्चवशीकृतम्।हन्यात्त
स्यजरामृत्यूदारिद्र्यंदुःखनाशनम्॥साधयेमन्त्रआभ्यासघोषणक्रमेणच।संस्वेदनाशयोगेनतत्क्षणंवध्नातिसूतकम्॥धू
म्रसुनिष्ठितेचैवमण्डूकतूतएवच।कंपनिकुम्भकंचैवरसस्यपञ्चधागतिः॥स्वेदनंवक्ष्यतेयत्रशृणुकाङ्कुरसिद्धिदम्।पाठापुनर्न
वाचैवलाङ्गलीयवचिंचका॥देवदाल्यातकापञ्चओषधीइत्यऔचिता।शिग्रुसिन्धुत्रिकटुकंस्यात्ल्यादोलाग्निनापचेत्॥पुनः
पुटेतुमृतत्वंजारणाभ्रकमुच्यते।महिषीदुग्धपालंचकारणंबीजपूरकम्॥जंबीराम्लवेतसस्यबृहत्ययवचिंचका।शिग्रुसै
न्धवतुल्यस्यपत्राणिपक्वयानिच॥सौराष्ट्रहयकासीससिन्धयोआरनालयोः।दिनद्वादशमित्याहुर्मर्दितोरसउच्यते॥अभ्रक
चूर्णभावनांबहुवारंपुनःपुनः।सूतमल्लोहरवल्ल्वेतुसिन्धुनासहितंपुनः॥सूतकंचाभ्रकंमध्येयावद्द्रवतिगोलकम्।हिमक्रि

२,

का·चं पासुहेमानितारक्रियाप्सुतादयः ॥ मूषां कृत्वा च धामयेदभ्रकपादान्समर्दयेत् ॥ कांस्यद्विगुणत्रिगुणेषु यथासङ्ख्येन चारणम्
१८ जारणं च प्रवक्ष्यामि रसग्रासस्य चरितम् ॥ सिन्धुविडान्वितमेभि जारणश्चेति कारयेत् । बिडं दद्यात्तु संयोगो क्षणं बध्नाति सूतकम्
परिणाम्यति ॥ अथान्यं व्याख्यास्यामः ॥ रसाभ्रगोलकं यस्तु गोस्तनाकारमूषके । अधोऽर्द्धं विहितत्वेन हंसपासि क्वान्तपू
रयेत् ॥ अधो मृद्वह्निना जारयेत् रसोपरि लोकं लोकं च पुरोन्नसिन्धुदापयेत् ॥ एवं तु त्रिदिने जीर्णे ग्रासते जारणादिक
म् । जीर्णस्य लक्षणं त्रीणि चतुर्थं मृत्पिण्डभूतकम् ॥ अथ वज्रवैक्रान्तविधिः ॥ टङ्कणं टेहतस्यातु दिव्यौषधयोगेन सं
स्पर्शो भवते मुखम् । तत्क्षणं बध्यते रसम् एवमभ्रकरसश्चैव पूर्वोक्तेषु च कर्मसु ॥ इति जारणम् ॥ अथ द्रावणम् ॥
हिङ्गवाष्टं कणसंख्ये त्रिभिः संयुक्तमेव च । विडश्च जारणं श्रेष्ठं रसा अष्टौ सदा प्रिये ॥ अथ व्याख्यास्यामः ॥ हिङ्गुटंक
णसप्याश्च त्र्यापकागोमूत्रके । पञ्चलवणसंयुक्तं इति विड श्रेष्ठको भवेत् ॥ अनेनैव अभ्रयोर्हेमतु रजतताम्रतीक्ष्णम् रा·मः
जीर्णो रसो रससंयुक्ता तरलेरणि विगलिकाक्षयश्चाणि पृथिवीतस्यम् ठौचं चलित्वं प्रतिगोरऽगुप्तप्रकाशितम् ॥ १८

अनेकार्थः ॥ अम्लेन सदाडिमानां भार्जवीरसमन्वितम् । एवं कृत्वा खल्लु गर्भद्रावणश्च विडं प्रोक्तं ॥ बीजपूररसेनापि
रसश्च बहु भावयेत् । तदा तु षसग्रासा निगर्भे भवति तत्क्षणम् ॥ शतपुटितं जलचूर्णं रविरसपीतं भवति । इदं मतं विडं देयात् सर्वस
त्वं सलिलं भवेत् ॥ अथ व्याख्यास्यामः ॥ अर्कक्षीरेण शङ्खश्च चूर्णं पुटितं संमतम् । इदमेकं विड श्रेष्ठं रसजारणमुत्तम
म् ॥ गुडनामेति भस्मस्य गालितं गोलकेन तु । पीतगन्धकभावात्तु पञ्चारसाधितं भवेत् ॥ अथ व्याख्यास्यामः ॥ मूलकन्द
पुटं दग्धं भस्म गोमूत्रगालितम् । गन्धकं तेन भाव्यतं शतैकं तु पुनः पुनः ॥ इत्यमुक्तं विड श्रेष्ठं गन्धकस्य मुखं रसः । अथ वा
चित्रोदकभस्म गालितं च गोमूत्रके ॥ भावनानेकमुक्तात्तु इति परमविड उच्यते । लवणक्षारो पञ्चसैर्मूत्रा गोमूत्रगालितम् ॥
उत्काम्र जारिणी मेभिः कुरुकं तानु पाचयेत् । समुद्रसैन्धवानां च विड रोमाति सौवर्चलम् ॥ जवक्षारसौवर्जिकानाश्चटं
ङ्कणी च सहसंयुतौ । मेक्षकपाशासक्षारैश्चति लक्षारे अपामार्गयोः ॥ अस्वच्छं वम्नकाक्षाश्व अर्कक्षारएरण्डयोः । उन्म
त्तश्च कूष्माण्डश्च गोमूत्रेण तु गालयेत् ॥ इदमेव विडं श्रेष्ठं सर्वलोहानि द्रावयेत् । द्वौ हरिद्राणि मञ्जिष्ठा पतंगे रक्तचन्दनम् ॥

का॰ चं॰ कुसुमंकुंकुमश्चैव हंसपादं तथा समम्। टङ्कणं चैव माक्षीकं शङ्खश्च श्वेतकाचयोः॥ तालकं प्रतिवापेन देयति व्यूट
१६ जीवयोः। निर्मलं भवनेतारं यशोघनमनुत्तमम्॥ निव्यूटं गामामस्य समेकर्षं शुद्धाम्। गुणं चदेविकुषितंमेव
कुटाधिक शतवेधकम्॥ निर्वहितिताररस्य चमृतवङ्गस्य रवं च। श्वेताभ्र को समं सत्वं गुलिकया तं निवाहयेत्॥ यावता
रावशेषं तु एव तु समप्रवारके। षोडशांतु भिन्नसस्या त्पादांशेन च जारितम्॥ शतवेधे पूर्ववत्स्या ज्ज्ञात्वा तु बीजमेलन
म्॥ इति॥ रञ्जकं तु प्रवक्ष्यामि श्वेतपीतविधिर्यथा। सारणं कारणं वक्ष्ये गोमहिषाज्यसंपुरे॥ गोधा शशका वसा जा
तिपथाल्लामे रक्तपीतगणानि च। निर्यासं समं तैलेन परिपक्वं भवेत्तु सा॥ सारणार्थं प्रयोगश्च साधयेद्दूतकर्मणि। हरद
न्तीबीजसमं तैल्लाहं अग्निसाधितम्॥ एवं प्रतिसारस्तु भवति सारणकर्मणि। हरं च पारदं दन्तीसमं कस्य च बीजानि
बीजेति हरिबीजानि वा रवीजानि एव हि। समेति समभागानि तारभागेकं नागभागेकम्॥ अधोऽग्निप्रदद्यात्तैलेन सार्धं चकु रा॰ म॰
रु। कस्य पुष्पाणि सद्रक्षोद द्राम्मूषास्थापयेत्॥ हेमबीजं तु भागेकं मावर्तोऽपि निषेवयेत्। समरसांभूतकाथा एवंविधं च १६

मर्द्दयेत्॥ सत्वपातनं वक्ष्यते॥ गुग्गलं शालिपिष्टं तु कृष्णा तु मृत्तिकासह। कंवलं सम चूर्णं तु गृहीत्वा क्षीरक्वाथितम्॥
पाककाले चाभ्रकं दत्त्वा चालितं मिश्रितं कुरु। पिण्डी वध्वा कृतातेन सप्ताहे निषिताधयेत्॥ खदिराङ्गारअग्नौ च अभ्र
सत्वं तु पतितम्॥ अपरयोगम्॥ सप्ताहं चदशाहं वा अभ्रचूर्णं तु मेलयेत्। चचल्वचसपिण्डमध्या तु दिनाष्टधामितं कु
रु॥ मृदुशीशकसत्वं च सततं पतति चाभ्रकम्॥ माक्षिकसत्वम्॥ क्षौद्रं गान्धर्वतैलेन सघृतं तु मभिनबाङ्क। आमा वा
दद्यात्तु मूषे वा त्तीभावितं वटीतथा॥ कदलीरससंयुक्तं भावना माक्षिकस्य च। कुर्यान्मूषाप्रतप्तायां क्षिपेत्तु माक्षिकं तथा
सत्यं नागेन्द्रतुल्यं च पतन्ति मृदयंतथा। सच वैश्वानराभा तु माक्षिके सत्वमेव हि॥ द्राजो दुन्ति विख्यातं गान्धर्वतिरावयोः
वातवल्लीत्व स्मणा ज्ञेया वदेति कुमारीगन्धकंच॥ वाराहकान्तां तांबूलपत्रकांत्या च लेपयेत्। अनेनैव प्रयोगेण त्रि
सन्ध्यो लैवयोगवत्॥ षट्‌परिमातु सत्वं च पतन्ति सारमेकवत्॥ अथापरयोगः॥ कंकुष्टं कणाभ्यां चक्षीरदुग्धेन तु मर्द्दये
त्। क्षिप्तं पतति मूषाश्च प्रतप्ता परिवातकम्॥ शाकरत्वस्य स्यात्तु महिषीकर्णमलस्य च। कटाक्षकर्णं तु मलं गुञ्जसप्तपी

का·चं षयेत् ॥ प्रलेपितं मूषायां तु तत्र सत्त्वं प्रतिक्षिप्यते । कंकुष्ठकं कणालन्यं वामिभं धाम्य द्रावणम् ॥ ली अपिवज्री सीरेण भा
२० वितमेरण्ड तैलकम् । केशाः सहितं धूमेतं पततिनाप्य सत्त्वयो: ॥ ताप्यचूर्णं रसस्य चमन च श्चलस्वभावत: । रसवन्धोम
तो वन्धोक्किं त्रापीति भूतले ॥ पाठान्तरे ॥ आरनालेन लोहं कटुक्षाकेण तु स्वेदनम् । घृतमधुना सहमर्दपाचितं
स्यात्क्षीर विवन्धकम् । क्षारयोर्भावितं कृत्वा घृतस्य मधुना सह ॥ गृहधूमं कंदत्वा च धमेत्तु तेस्य सत्त्वं च । पतितं भ
वतिहि मकमेकी कृत्वा तु एव हि ॥ अष्टांशेन धारित्वा तु सत्त्वस्य मेलकं कुरु । सूतमिति ताप्यरासीकसत्त्वपातनं विधि:
तालकसत्त्वविधि: ॥ रसेंतालं समं कृत्वा कूष्माण्डं चैव मर्दयेत् ॥ हण्डिकां स्थापयेत्तत्र ताम्रपात्रे छादयेत् ॥ शक्ति
कापूर्य्यां खेदाच प्रहरद्वयमेव हि । पश्चात्तु शीतलं कृत्वा तालसत्त्वं विधीयते ॥ एवन्तु विधियोगात्तु कंकुष्ठं रससत्त्व
योः । गन्धकं लोहपात्रेण सत्त्वपातनकं भवेत् ॥ हरितालसत्त्वविधि: ॥ इति श्रीरससारोत्तरे चण्डीमहेश्वरसंवादे रा राम:
सपातनविधि: ॥ लोहानां मारणं वक्ष्ये अरिवर्गं यथाक्रमात् । तालेन वङ्गं दरदेन तीक्ष्णं नागेन निष्कं शिलया २०

च नागम् । गन्धेन कांस्यं तेनैव शुल्वं नारश्च माक्षीकरसेन हन्यात् ॥ इति मारणं अरिवर्ग: ॥ हरपंमहंडो समरसी
कृते मृष्टं परिप्लुतं पीतागन्धस्यैव षड्गुणम् । एवं त्रिमारितं जारितमेव भति चन्द्रार्कवेधी महारस: ॥ टीका ॥ हरेतिपारद
म प्रभ्रगोति नाग: । गरुडेति हेमबीजम् । समेति समभागा निगृह्य समरसीक्रियते ॥ तैलाशायां मृदाग्निना ॥ सारकां
स्यपात्रेण चतैलेन हि धार्यताम् । चारयति यावत्सावशिष्टं त्रिगुणं जारयेत् ॥ पूर्वोक्तमारणविधि: ॥ चन्द्रार्कवे
धी महारस: ॥ त्रिनेत्रो गरुडारूढो मृदु कान्तरकश्वेत । गन्धकसमासस्वरा च योन्या लक्षं त्र गम्यते ॥ टीका ॥ त्रिनेत्रे
ति रसम् । गरुडेति हेमबीजम् । मृदुकान्तं मृदु: सीसकम् ॥ कान्ता कान्तिपत्रेण एतान्बितो करिषषषाग्निस्वेदो परिस्त्रीपुष्पे भा
वितगन्धकमाक्षिकयोश्चूर्णम् ॥ पतिवापदेयं धारयेत् ॥ यावदशावशिष्टं त्रिगुणं जारयेत् ॥ पूर्वोक्तमारणविधि: ॥ तंमा
रये त्रिवारं तु शुल्वविधिकरं धातुशोधनं वक्ष्ये गन्धककारं च ॥ एरण्डअरणी तैलेन द्रावयित्वा मृदापिताम् । धत्तूरकरसे निष
कायाम् । ततश्चागक्षीरेण दिनमेकम् । मृदुस्वेदं ततः कुर्यात् । अभयाम् । राश्नासतु मध्यातु मिश्रेण सप्तवारं भावयेत् ॥ इति

का·चं· गन्धकशुद्धिः ॥दरदं गोपित्तेन पक्वं तैलं महिषीतक्रेण दोला ॥ स्वेदो दिनत्रयं ततः ॥ पोटलिकायां बीजपूरके निक्षिप्य मंदाग्नि
२१ नापचेत् ॥ वारत्रयं पश्चपश्चाच्छि रविपित्तेन पलाशरसेन च ॥ इति दरदशुद्धिः ॥ शिलायां गोपित्तेन बीजपूरकं पक्वं च व
दुशः ॥ विभीतकरसेनापि मिश्रेणातापयित्वा इति मनःशिलाशुद्धिः ॥ हरितालं धात्रीरसेन परिप्लुतमर्कपत्रं मृदुलिप्तं
पुटत्रयं पुटपाकत्रयं कुर्यात् ॥ भूयो भूयः शुष्कभावनां कृत्वा वत्समूत्रेण ॥ पेषयित्वा च ताम्बूलपत्ररसभावना पुनः पुटपा
कं च तद्वत् ॥ कुष्माण्डरसेनापि दोलिकायां चवव्यातण्डुलमिदं कृत्वा पचेद्बहुशः ॥ इति तालः ॥ माक्षिकमारनालेन गवां
मूत्रेणाजामूत्रेण तु पुनः ॥ क्रमशः क्वाथयेत् । कुलनारनाले द्वौ च कसीं जीरसं भावयित्वा । राजकोशातकीरसेन कुष्मा
ण्डगर्भयाराीरसेन पाचयेत् ॥ इति कांस्यशुद्धिः ॥ तण्डुलतोयं कृत्वा चैरण्डतैलेन पाचयेत् ॥ गैरिकशुद्धिः ॥ इति का
कचण्डेश्वरीमते सर्वः ॥ वर्णोत्कर्षादीनां च वक्ष्ये पाचहितागमः । शुद्धानां पुटपक्वं च कनीयसश्च त्रिगुणकम् ॥ क
ल्कमादाय तारं तारमादाय काश्चनम् ॥ टीका ॥ पामिति पारदम्· हिमिति हिङ्गुलम्· तामिति ताप्यम्· माक्षिकाङ्गमि रामः २१

तिगन्धकम्· मरति मनःशिला ॥ क्रमवृद्ध्या तु गृह्यन्ते वृद्धिरिति बीजपूरकरसेन मर्दनं भवेत् । जंबीरकरसेन वा कनीय
सं तु शुद्धाः दुग्धकपत्रं कृत्वा कल्केन लेप्यपुटेन चूर्णं स्यात्ततः ॥ मृदु चूर्णसमं गोघृतेन मोदकं तारस्य त्रिगुणं निव
हत्· तारमादाय काश्चनम् ॥ निर्वाहिणकालेन तारं दशांशेन हेमबीजं दातव्यं ज्ञात्वा मिलकम् ॥ शुल्वमपि पक्वं ते
न समं समं निर्वहेत् ॥ शुल्वचूर्णं गोघृतेन मोदितं दु कर्षचतुष्टयं तारसमेति निरूढं भवति ॥ तदर्द्धेन कल्याणकम्· शु
ल्वमिति पक्वमिति पूर्वोक्तकल्केन पुटितं भवति ॥ शुल्वचूर्णं गोघृतेन मोदितं तच्चूर्णं हेमेन दद्यात् । त्रिपलं त्रिपल
षष्ठलं वा कटिप्रमाणं वाहयेत् ॥ वर्णोत्कर्षचतुष्टयं भवति ॥ अथवा त्रिगुणं निर्वाहयेत् तदेवमृतशुल्वपूर्वोक्तचू
र्णीकृतं दरदेन समं गोघृतेन मोदितं तदर्द्धेन कल्याणकम् ॥ टीका ॥ रसभाग १ तालभाग १ एकत्र मर्दनं पेठे
के रससाठि दिन ३· पश्चात्तु गोलकं कृत्वा हण्डिकामध्ये स्थाप्योपरि अवज्रे बहु पिण्डं दत्वा पुनः । सरावयित्वा वा
लुकायां भरितव्या । उपरि अधोमुखं लिप्त ऊर्द्ध द्वारेण नीरं दत्वा पुनः सरावमुद्रिका घोऽग्निं प्रज्वालयेत् ॥ प्रहर ३

का·चं २२ स्वाङ्ग शीतलं ग्राह्यमुपरान्निकास्य पाचंततः ॥ कृत्वान तो रसं दोषस्थाने दातव्यं रती ४ ॥ इति रससारोक्तरेदलाधिकारः
पारा भाग १ हिङ्गुल भाग २ स्वर्णमाक्षी भाग ३ गन्धक भाग ४ मनःशिला भाग ५ धत्तूरकरसे मर्द्दयेत् लाक्षार
सेन कटुतोरईरसेन यावद्दिनत्रयं शुल्वशुद्ध भाग १५ कण्टकवेधीपत्रं कुर्यात्तेन लेपयेत् पुनः किञ्चिद्गन्धकं दत्वा
मर्द्दयेत् पादांशेन नीलकाचं देयम् ॥ टङ्कणं देयं शुद्धशुल्व भाग ३ शुद्धतार भाग १ तच्चूर्णं धार्यं मूसि किरावे
स्वाङ्ग शीतलं पश्यन् ॥ एवं विधि त्रिवारं समं निर्वाहयेत् प्रकाशमूषायां यावत्तारावशिष्टो निर्वाहो निकाल्य ता
द्दशांशेनादि बीजं दातव्यम् ॥ तारं तारकरण विधिः ॥ रजोऽष्टकर्षिकास्यात् शुद्धशुल्वसमन्वितम् ॥ सर्वधा
तुमारणम् ॥ सूतं पादांशेन मिलितं दशवर्षिकास्यात् । हेमतारं कूष्माण्डरसेनार्कक्षीरेण पेषयेत् ॥ लेपयेद्द
गपत्राणि पटेन म्रियते ॥ अत्र च मुण्डी मदरसं चैव शिलायां पेषयेद्भृतु ॥ लेपयेन्नागपत्राणि पुटं मायसम्रियेत रमः
ताप्यकं गन्धकं चैव अजाक्षीरेण पेषयेत् । लेपयेच्छुल्वपत्राणि म्रियते ताम्रमुत्तमम् ॥ ताप्यं गन्धकं दरदं मर्कक्षीरेण पे २२

षयेत् । लेपयेत्तारपत्राणि त्रिपुटं जायते वल्लम् ॥ ताप्यं वल्लवसादरं काञ्चनीकाथं मर्द्दयेत् । लेपयेद्धेमपत्राणि त्रिपुटं म्रि
यते क्षणात् ॥ चन्द्रं चन्द्रकलोपेतं रविभागं रविर्यथा । कनकस्य द्वयं भागं चन्द्रार्के हेमतारयोः ॥ दरदं गन्धकं ताप्यं शिलाया
रससंयुतम् । रसकस्य द्वयो भागः खल्वे कृत्वा तु मर्द्दयेत् ॥ त्रिदिनं काचमध्यानुरविशशिलेपितं दलम् । मन्दानलेन पक्वं तु
शुल्वेन कल्कं भवेत् ॥ भोजनं बन्निकानां तु ये वा पि नतदुस्थिताः । प्रथमं वित्तयेभक्ति यो समुक्तिरसायनम् ॥ भुक्तिं मु
क्तिं न जानाति पापिष्ठा मोहितात्मनो । लोहानां शोधनं वक्ष्ये सर्वदोषविनाशनम् ॥ येन शोधितमात्रेण निर्मलत्वं प्र
जायते । गाङ्गा छत्रां पतंगी वांसी ढ च दुर्मेलकः ॥ अशुद्धं सर्वलोहानि षड्विदोषैः प्रणश्यति । अथ च शुद्धं भूमि क्षेत्रं धान्यं त्रै
वपरोहति ॥ तथा च शुद्धलोहं च द्रव्यं श्वेवप्रकाशयेत् । प्रथमं लोहशुद्धं क्षेत्रं चैव द्वितीयकम् । तृतीयं रसवेध स्वद्रव्य
शुद्धं चतुर्थकम् । आदि बीजोत्तरं कुर्यात्मध्ये च रसवेधकम् ॥ अचरसवेधकम् ॥ अन्त्ये मेलापकं चैव यो जानाति सत्व
निकः । ह्रस्गौरी मेलापं च दृष्ट्वा पापं प्रणश्यति ॥ पुण्यहीना न पश्यन्ति इति पारदमेलनम् ॥ ॥ किंग जैस्तुरो श्रीभिः

का॰ चं॰ २३ पृथिव्याधनसत्त्वथैः । तदापिमोगमिच्छन्तिसच्छरीरमवस्थति ॥ मानुषंजन्मसंप्राप्यसर्वजन्मसुदुर्लभम् । आत्मानं
मोक्षितंतेनचयेनसाध्यंतुपारदम् ॥ गृहंदेवरसंचैवदूषयन्तिदुरात्मना । पतितानरकेघोरेतेनतेषांपुनरागमः ॥ गगनेस
शिसत्यानुशतपञ्चतथाभवेत् ॥ अभ्रकपरीक्षा ॥ श्वेतंपीतंतथारक्तंकृष्णंअभ्रंचतथापरम् । एकैकस्यतुरागस्य
द्विगुणंचैवकल्पयेत् ॥ जानातिसाधकानांतुअभ्रकंतुचतुर्विधम् । श्वेताचब्राह्मणाज्ञेयारक्तवर्णाश्चक्षत्रियाः ॥
पीतावैश्याःसमाख्याताःकृष्णाशूद्रमुदाहृतम् । एकैकस्यचवर्णस्यजातिश्चैवचतुर्विधा ॥ पिनाकीदर्दुरोवज्री
रसेन्द्रंचचतुर्थकम् । परीक्षायांप्रकुर्वीततदाकर्मसमारभेत् ॥ एकत्रेशीकृतायासंजनमध्येनिधापयेत् । अहोरा
त्रंततःस्थाप्यपुनरुद्धृत्यशोषयेत् ॥ क्षीरमध्येतुसंस्थाप्यपाचयेन्मृदुवह्निना । तावत्पाचयेत्प्राज्ञोयावत्क्षीरं
प्रमुच्यते ॥ अन्धमूषांततस्थाप्यधामयेत्पुनःपुनः । मूषायांसांडलेप्राह्यंक्षीरमध्येतुचाम्भसि ॥ परीक्षांकारये राम:
तत्रअभ्रकस्यमहात्मनः । स्फुटनेनटटाशब्दंत्वचासर्वत्रजायते ॥ रसेन्द्रंचविजानीयाद्रसकर्मणिचोत्तमम् । संको २३

चवर्द्धतेचापिनाकीमितिविद्यते ॥ तमंदर्दुरभेद्यन्त्रेदर्दुरीतिनिगद्यते । वज्रंवज्रसमाकारंवज्रीस्य इति उच्यते ॥
खेऽग्निदीर्घमायातिपिनाक्यप्यैककर्मणि । दर्दुरश्चस्थूलमायातिदर्दुरीसमभिद्यते ॥ वज्रीवज्रकृतादेविव
ज्जदेहस्तुजायते । यथाभ्रंचतथाख्यातंचतुर्विधंव्यवस्थितम् ॥ ईश्वर उवाच ॥ आचार्येणप्रसङ्गेनयथाभक्ति
दृढिलधा । वञ्चयेद्दारुणंकालंगुरुपादप्रसादतः ॥ मुखेन उदकंक्षिप्यशीतोष्णंतत्रलक्षणम् । उष्णेनजीवितोदेवि
शीतेनमरणमादिशेत् ॥ यथाशीतगतेवारिषण्मासान्मृतिर्जायते । प्रणाशःसर्वलोकेषुशृणुकर्मवरानने ॥ उ
ध्वानंचलितंयेनऊर्द्ध्ववायुःप्रवर्त्तते । एकंमृत्युपदंदेविगृह्णातिमरणंतथा ॥ एवंचिह्नेसमुत्पन्नेकालंचभवति
ध्रुवम् । नमःकृत्वावरारोहेयेनमृत्युवशंगताः ॥ इदंकृत्वातुदेवेशिमानुषाःकालपीडिताः । कदलीपत्रेसं
स्थाप्यनिष्कंतत्रनिधापयेत् ॥ रसंपतन्तिदेवेशकदलीपत्रस्योपरि । तेरेतंमधुनामिश्रंगव्यसर्पिःसमन्वि
तम् ॥ नस्यंदद्याद्वरारोहेयेनमृत्युवशंगताः । फूत्कयित्वावरारोहघटिकाद्वयगोचरे ॥ पुनर्नजीवतेदेवेशयोग

का॰ चं॰ २४

लोऽयममन्दिरे। यत्र देशगता वायुः संपुटे नस्यदापयेत् ॥ मृत्युसंजीवनो नाम लमे हरिप्रसादतः। ब्रह्मविष्णुह
रैश्चैव मृत्युः संजीवनी कृतः ॥ एष भेद विभेदेन वञ्चयेत्कालमागतम्। पराभिषेचलोभिषे पावकमरिा दूषि
ते ॥ वित्तसात्म्यप्रसृष्टेभ्यः अकथ्यं वीर वन्दिते। करोति भक्तिसंयुक्तः अध्वान्न शुद्धभाषितम् ॥ दद्यात्तु चोत्तमां वि
द्याशिष्टो मायाविवर्जितः। सामान्यं सर्वलोकस्य ग्रासस्थादनमेव च ॥ अचरेण लभेत्सिद्धिं ब्रह्मविद्यादिकं क्रमा
त्। आचार्ये पूजिते देवि अर्थवित्तानुसारणम् ॥ कथयामि वरारोहे कल्पं अमर सुन्दरि। येन अमरमायान्ति यो
गिनश्च वरानने ॥ बीजस्य पञ्च भागानि घृतभागत्रयं भवेत्। मधु द्विगुणभागेन आलोड्यो विष्णुना सह ॥ नस्यं दद्या
द्वरारोहे वामेन सुरसुन्दरि। योऽत्रुत्पाति उषाकाले मासमेकं तु नस्यकम् ॥ वामे सिद्धिर्भवेत्तस्य कल्पेन सुरसुन्दरि।
मासद्वयं वरारोहे नस्यं दद्यात्तु योगिनः ॥ उद्धारयति शास्त्राणि स्वयमेव कविर्भवेत्। हन्ति रोगमशेषेण योगवित्वं
सुरेश्वरि ॥ सप्तमासस्य संप्राप्ते नस्यं चैव तु योगिनाम्। अदृष्ट योगिनश्चैव तेन साहाप्रवर्तते ॥ धनमायाप्रयोगेण चाम राम: २४

त्वमवाप्नुयात्। कुण्डगोलकसंयुक्तं शक्तिमे ववरानने। तेन संमर्दयेद्यत्नाभस्यं दद्याद्वरानने। सप्तरात्र प्रयोगेणाम
रत्वं जायते ध्रुवम् ॥ ॐ नमो गणपतये ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि कर्पूरकरणोत्तमम्। रंभायाः पुष्पं संग्राह्य चाग्रभा
गं तु च्छेदयेत् ॥ रंभापुष्परसं ग्राह्य दण्डमात्रं तु धारयेत्। तस्याग्रे योजयेद्देवि विष्णुपाणिकमुत्तमम् ॥ सूत्रेण वेष्टितं कु
र्यात् दृढं वस्त्रेण यन्त्रितम्। एतत्कर्म समासेन कर्पूरकरणोत्तमम् ॥ चैत्राद्यातु प्रकुर्वीत यावदाचारगोचरम्। नीरसंयु
तं यदा वृक्षं उत्तार्य पाणिकप्रिये ॥ खर्परं कुर्याद्येदाइक्षा कर्पूरकरणोत्तमम्। अजाक्षीरेण प्रक्षाल्य पुनः स्वस्थेन धा
रितम् ॥ छायाशुष्कं ततः कुर्याद्धारयेत्कर्पूरभाण्डके। कर्पूरं कुरु देवेशि त्रैलोक्ये तत्तु दुर्लभम् ॥ इति कर्पूरकरण
म् ॥ पांकुनूहलं देवि कर्पूरतैलमुत्तमम्। जातिपत्रिकां ग्राह्य सर्जरसेन पेषयेत् ॥ तैलं ते लेति देवेशि कराग
तु कारयेत्। लोहदण्डेन देवेशि पाचयेत्तु विचक्षणः ॥ परिपक्वगतं तैलं कर्पूरं तत्र निःक्षिपेत्। कर्पूरतैलभागेन क
र्पूरभाण्डे निधापयेत् ॥ तत्तैलं देवतायोग्यं गंधर्वाणां च मर्दयेत्। अंडिकावेष्टये भागामि भरि धरित्वा प्रहरणम्

का॰चं॰ एवन्तु अणिकोमाभवति॥ त्वचा ३ चैड थैतैलचारकी एक तस्यामध्ये त्वचांप्रक्षिप्य पुनः हणिका अर्धपाणीभरित्वा रोहिस
२८ पूरयेत्तु धंसारे कपटंदेयम्॥ अथवा दकीजुलि ध्यानस्योपरि वादुकी अलगान्धारयेत्॥ वादुकीमुपरि धृत्वा तेन कपटे
ना छायपुनः उपरिढकणीदेयाढकणी उपरिमाषितम्॥ इति कर्पूरतैलम्॥ कर्पूरं शीलये शिलाया पानीपेषितु कपडे
छाणीये तस्यचूर्णगुटिका यात्तु अलेवाम्भसि वगेनालिभरित्वा धारे कदलीपत्रंदेयम्॥ केलिपत्रं वेष्टयेत्॥ पुनः कपडो
टी वेष्टयेत् लेपिगोसाम ध्येधमेत्॥ तच्चूर्णगुटिकायात्तस्यमध्ये कर्पूरपानीयंदापयेत् वीणकं भवति शोभनम्॥ पाता
लके तकीलचा सोपिभ्र कपडादेयं छादयेत् वार ७ अशोषित तले हतमाग्निप्रहरार्द्धमिति पुनः॥ उद्धारितं हत्वेति अ
पहन्ति॥ सच दुति षिलधारित्वा पुनः॥ अण्डी टंकण चीरी सि षाढ टंकणदेया पृथक् पृथक् धारयेत्॥ एवं पलमध्ये
पलत्रयम् ३ रालमदनफल २ अंडी चूले उपरि चढाप्यते तैलच उथाई अपरक्षिपेत्॥ नषमूतलो ३ हांडिमध्ये राम:
निक्षिपेत्॥ अथ टावयेत्॥ कुबुडली अपरं कार्या मध्ये निक्षिप्येवं मक्षणफलं राल एकत्रो वालेया वत् उतारितं २८

तस्य स्वाङ्गशीतलं ग्राह्यं नखभूतली कार्टिपीसे पुनः हली मध्ये क्षिपेत्। कुबुडली २ पीसि क्षिपेत्॥ अण्डीत्वचा वषिघा
र्या टंक ३ इलाइची टंक ३ लोंग टंक तीन जाइफल एक पत्र पेषयेत्॥ सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा कर्पूरमासे २ एवन्तु पीसि
क्षिपेत् हणिकामध्ये सुगन्धवस्तु एकलपत्रेण वासित्वा ज्ञातव्या विचक्षणः॥ दुति उत अतीले पुष्पसे बती टंक ए
क अथवा सुगन्धवस्तु यदिदलितं उत्परे धारयेत् प्रहर ४ मितितिनि पुनः ते पुष्प उतारिये अपरंदातव्यं एवं वार ४ नि
त्यकर्तव्यं पुष्पधारितव्यं उतारि दिन ७ सिद्धं भवति दलंमिश्रो गन्धकर्म मण्यित्वा सूक्ष्मेण सर्वं कृत्वा तेन मध्ये प्रथ
मं दलं धार्य उत्तरे दुतिर्धा तस्यात सुगन्धपुष्पदातव्यं मन्दं देयं प्रहर ४ पुनरन्याम्॥ दद्यादेवं विधिदिन ३ पीढिकु
पिकां धारयेत्॥ नैवादि सिद्ध्यति नान्यथा॥ इति यवादिकरणम्॥ अथ कस्तूरीकरणम्॥ कृष्णागुरु जातिफ
लं कुङ्कुमं केसरं सममागं कृत्वा पेषयेत्॥ शिग्रुमूलरसेन सूक्ष्मं वर्त्तयित्वा केतकीपत्रमालेपयेत्॥ क्षणमेकं क
स्तूरी भवति॥ अंचकी गुठली चूर्णं पक्कमं व रसेन भावना बहुशः पुनःपुटितं कृत्वा पश्चात् इलाइची १ छड २ तज

का·चं·
२६

३ जावत्री ४ कुटु ५ जाइफल ६ सममभागं सूक्ष्मचूर्णितं पुनः २ अंबरसेन मर्द्दनं कर्पूरोदकभावना देयम् कस्तूरिका
भवति ॥ दलार्द्ध शुभ्रं सर्वत्र गन्धं गृहीत्वा दुग्धेण समभागं मिलनं कृत्वा गुठली द्रव्यं स एव मेलितं । दुग्धं समं ततः
पुनरेकत्र कृत्वा पोयसतैलेन मर्द्दयेत् ॥ कस्तूरिका भवति ॥ एवं स्निग्धसुगन्धिका भवति ॥ अन्यत् । श्रीफलपु
रातन भार मग्राह्यम् । तस्य भावना सुगन्ध शालि उदक भावना २ बोक मूत्रे इदं प्रहर ४ भावना ३ वनचर सूत्रोगृ
हका उकंदे निक्षिप्य तस्योदके भावना ३ वाला उदकेन भावना ३ सर्व काष्ठ सुगन्ध उदकेन भावना ॥ अथ दु
निपातने भावना देया ॥ कुटुक चूरत जापत्रज उदकेन भावना पृथक् पृथक् कुसुर माख्यि उभौ वन्धयित्वा ॥ इला
इची जाइफल पिण्ड दत्वा कर्पूर कुंकुम भावना सुगन्धं तैलोऽयं संपचेत् ॥ पश्चात्पिण्डं दत्वा केतकी पुष्प सुह
जण जलं देयं कृत्वा धर्मे धार्या दुतिर्भवति ॥ छायां मध्ये तस्य भावना चारि कस्तूरिका भवति ॥ शोभनं दलम् ॥
नखपल ५ तैलेन तलीये धूम्रवर्णं कृत्वा पश्चाच्छिलां पेषयित्वा केलिमूले मानयेत् उत्तम प्रक्षाल्य सरावी

रामः
२६

६ पाणी अवग्रइथे अच्छा विशेष तो जोये उत्तमं प्रक्षालयेत् स्वं सतु पानीय वुदवुदे सारयेत् ॥ इलाइची टंक ५ जटंक
५ नागकेशर टंक ५ जाइफल टंक ५ वाडिवन्धण टंक ५ तेनोदकेन मर्दै एक एक पृथक् पृथक् कर्पूरे छानि भावना
७ देयं सिद्धिदा लंभवति ॥ अंडी ५ आणि रोमदीया मिनादापयेत् ॥ अथ रोम समुत्पाटयेत् ॥ वडी मोहि सहथा रकंदे
या पानीयं क्षिपेत् ॥ ततउत्परे षोरकं धार्यते । ततउत्परे अण्डिका ५ सलाका चोमि धार्या बाहिच पणी दियः सूक्ष्म
मग्निं ज्वालयेत् ॥ तत्रांडी सतं करोरके पतति सर्वा सतं तस्य दलमध्ये मर्द्दयेत् ॥ पुनरंडी सूक्ष्म क एक पृथक् पृथक्
कर्पटेन छाणितं भावना च देया सिद्धि दलं भवति ॥ अंडीयां ५ आनयेत् रोमदीया मिनादहेत् ॥ अथ रोमत त्पाटयेत् वडी
मोहि सथकरं देयाः पानीयं क्षिपेत् ॥ ततउत्परे षोकरं धार्यते तत्रोत्परे अण्डिका ५ सलाका चोमि धार्या बाहिर ढकणी
देयाग्निं सूक्ष्मं ज्वालयेत् ॥ तत्रांडी सतं करोरके पतति सर्वा सतं तस्य दलमध्ये मर्द्दयेत् ॥ ततोऽडीं सूक्ष्मं पेषयेत् ॥ तत्र म
ध्ये दातव्यं कृष्णी मरितां बीजं दद्यात् सुगन्धि उत्तमं भवति ॥ इति श्रेष्ठ कस्तूरिका ॥ दधिवस्त्रेण निष्पीड्य छायायां शु

का·चं· ष्कं तु कारयेत् ॥ पुनः कस्तूरीरसेन भावितव्यम् कृत्वा तु वारं १ पुनः ॥ अलतारसेन भावना चाष्टादशेन कुङ्कुमं दत्त्वा कटु
२७ तैलभावना ७ भव्यं भवति कुङ्कुमम् ॥ मुरमांस ८ पत्रज ८ कटुतैल ८ सह पेषयेत् ॥ छायाशुष्कं तु कारयेत् ॥ केत
कीद्रुतिपुटके मण्डतिका भावना दत्त्वा । एकैकं बीजं दत्त्वा कुङ्कुमं भवति ॥ कस्तूरी विलुगिरि दुग्धेन पेष्या लाक्षाभा
वनाथ त्रिभागे बीजं दत्त्वा कुङ्कुमं भवति ॥ त्रिवर्षहरिद्राक्षालये केनोपायेन होरिपुष्पशिग्रुजऽ त्वचाऽऽ स्त्रकान्तिकमध्ये
जजेगन्धो म्रियते ॥ पुनर्दुग्धेन पीष्या लठा भावना च त्रिभागे बीजं दत्त्वा कुङ्कुमं भवति ॥ याऽभिनवहरिद्रा नागृहीत्वा
चाऽचोऽयेत् ॥ सुगन्धितैलं स्थाप्य ॥ अथोत्परे गन्धो म्रियते ॥ अल्पं पचेत् पुनर्ग्राह्यं सूक्ष्मं पीष्य रङ्ग लाक्षा सुगन्धपा
नीयमध्ये निक्षिप्य पुनः सञ्जीटंकण निमिषमात्रं लाक्षारसमध्ये प्रक्षिप्य सुगन्धद्रव्यं पुष्पाधिवासयेत् ॥ कुङ्कुमं
भवति ॥ तवाक्षीर भाग २ कसुंभा भाग १ उभयोरपि पेषयेत् सवंटक २० निसा १ महिषीदधि मधुवदे अम्लेन पि रामः
सिमर्दितं कृत्वा - अथवाऽहोरात्रं पुनर्वटी देया छायाशुष्कं तु कारयेत् पुनः पेषयेत् ॥ आमलकीरसेन पेषयेत् ॥ पुनः २७

शुष्काथ पुनश्चाकीं पेषयेत् ॥ तत्र मध्ये गुग्गुलु तैला ॥ अथ कटुतैलम् ॥ छलीराकाथं कटुतैलं समं क्षिप्य धारये
त्पृथिवीमध्ये तेन तैलभावना । भव्यं भवति कुङ्कुमम् ॥ हिंगुल विंशभागेन दत्त्वा पूर्वमथोदकेन पेष्यं मेलयेत् ।
पुनः शुष्काप्य पुनस्तैलेन सह पेषयेत् । भव्यं मर्दयेत् । दलमालोड्य कुपिकान्तरं भरेत् घर्मे धारयेत् ॥ तैलमुत्परे धा
पयेत् ॥ स्त्रीश्रीवन्नमहासिद्धं शोभनम् ॥ इत्युत्तरदिशां विभागे केसरं प्रधानं बाय्यवेतं भवति ॥ कुङ्कुमः ॥ कौसुभंत
वाक्षीरं कर्पूरं चूर्णं कृत्वा पञ्चसहित एकभागमालतीरसं देयम् ॥ अम्लेन भावनां दद्यात् वटिकां कृत्वा ॥ छाया
शोषितं पुनः सूक्ष्मचूर्णितं कृत्वा बरदंतैले पीष्य पञ्चचत्वारिंशतशो भागोऽतिसूक्ष्मं तु कारयेत् ॥ वीर्यं द्वादशो भाग
त्रिफलासह पेषयेत् ॥ चत्वारिंशाधिकाशतपञ्चमणं तत्र प्रमाणतः कुपिकां भरेत् तत्र विंशति दिनं घर्मे धारये
त् ॥ कुङ्कुमं भवति शोभनम् ॥ पञ्चमेचलप्रमाणम् ॥ पारा टंक १० सुहागा टंक १० हिंगुल टंक १५ कूलमण २
कौतैलं तुलमात्रं कर्पूरसह क्वाथयेत् ॥ तैलं कटुकरावम् ॥ कुङ्कुमकरणम् ॥ गहूंडे के चावल बहुडा धोई पषालि

का· चं· तं शुष्कां वयेत् ॥ यावच्च शुष्कं भवति तदा शिलायां पेषयेत् ॥ केसूरस भावना आठ देयं पीषितं कृत्वा पुनरल्तारस
२८ भावना देय मल्लइ मध्ये ऽ ठिकारी मवर्जितां कृत्वा शिलायां पेषयेत् ॥ कृत्वा मलराम मध्ये निचोड्य मर्द्दयेत् ॥
वार ८ करादेण कटुतैल मध्ये निक्षिप्य दिन ३ सूर्यपाकं कारयेत् तेन तैलेन सर्वदलं मर्द्दयेत् ॥ मण प्रतिसेर १
बीज कुङ्कुमं भवति शोभनम् ॥ समालु पुष्पविन्दु ग्राह्य षड् भीरा लयेत् । एवं भाग २ अलतानषु भाग ३ रावंत्र को
भाग ३ ग्राह्य चूर्णं कृत्वा मिलयेत् ॥ लाष पानी मर्द्दयेत् ॥ बासं देयं सुगन्ध वस्तु कुङ्कुमं भवति ॥ इति सुगन्धादि व
स्तु ॥ सप्तलं बिल्वमध्यस्थं माषी चूर्णं पलाष्टकम् । चत्वारो पिचुमन्दस्य देर सस्य तु कारयेत् ॥ गुड गुग्गुल शुंठी
नां पलमेकैकं दापयेत् ॥ श्वेतगुञ्जा तु चूर्णं तु गन्धर्वबीज चूर्णितं तम् । माषपिष्टी पाश्च सत्वं चूर्णं कृत्वा तु यत्नतः ॥ पिचुम
न्दबीज चूर्णमेकं कृत्वा तु मर्द्दयेत् ॥ हिंगुज प्रधानम् ॥ अजापय मध्ये मासमेकं च धारयेत् ॥ प्रधानं भवति सुरहम् ॥ राम:
तवाषीर भाग ३ अंबाडारी भाग ३ दूध भाग १ उग्र हिंगु प्रधान भाग १ कटुकराई पाणी भावना देया तेन मर्द्दयेत् । गुग्गलम २८

लिता ऽ म्ल मध्ये मर्द्दयेत् ॥ शरीर संपन्न वा पिरसेना ह्लसेन रन्धयेत् ॥ हिंगुदलं देयम् । निर्गन्धं भवति लशुनम् । प्रथमे द्वि
से महिषी दुग्धं ग्राह्यं पल ६ महागन्धे तैल पल १ माष चूर्णं पल १ एवं महिसाक सुरभी तवाषीर पल ४ गुग्गुल पल ६
का गुन्द पल ६ राजि पल ४ कचुर पल २ बीजं क्षयेत् ॥ तैल दुर्दं देयं तं तारयेद् दुग्धे केरन्धयेत् प्रथमं गुग्गुलेन सह पञ्चमं शन बी
ज कुट ऽ मरितं गोप्यस्थाने न धारितं खदिर गुंद पक्ष ऽ भवति ॥ चावल सेर एक वदु गादि बीस धारयेत् चउध्याली निप
तु ॥ दुग्धेन पेषयेत् ॥ गुग्गुल बीस तेल तलीय निर्गन्ध लशुन परे निंबाली पल २ सर्वं चूर्णं कृत्वा गुग्गुलं तन्मर्द्दयेत् ॥
मायं मर्दि कां कृत्वा मुख्याया: पुनश्चूर्णं सह गन्ध होइ तिभाता ॥ गन्धकं चिउलं मात्रनु पोटली वध्वा स्वेदयेत् डोला
पंत्रदिनमेकनु अहोरात्र धूनलाम ध्ये पानीयेन सहैव गन्धकमुच्यते ॥ अथवा घृतेनाथवा गन्धेन हण्डिकाउत्परेक
पेट वन्धयेत् ॥ उत्पेर गन्धकं धार्य उत्पेर गले गलि पड्ति ॥ दुग्ध मध्ये शुद्धि भवति ॥ उत्तमा एवं शुद्ध गन्धक रसकार
ण कारयेत् ॥ ताम्रटंक ८ सुहजणा रस मध्ये ताबीजणे पत्र बार ७ चूना अष्टा बार ८ पलाश अन्तर छालि बार ७ आ

काचं
२८

विलीनिंबूकारसबीजमध्ये पत्र ३ कालीये पुनरुष्टकेन प्रक्षालयेत् ॥ पुनर्गोक्षीर मध्ये उत्काल्यति प्रहर १ पुनः
प्रक्षालयेत् ॥ ताम्रसमं गन्धकं दत्वा धारये चूर्णं कृत्वा ॥ आद्रकरसं महावल चूर्णं देयम् · वर्त्तये श्लेष्म नाशय
ति ॥ तस्य चूर्णं वलत्रय नवाकर गद्याण चंड रोहंगं गद्याणम् १ प्रभाते भक्षयेत् · प्रमेहं नाशयति ॥ सोहति पुनः महव
लेन वातसकरण गद्याण १ वड रोहंग गन्धज गद्याण १ प्रभाते भक्षयेत् · दीर्घक्षयरोगं नाशयति ॥ पुनस्तस्य चूर्णं
वलं वृध ॥ शिलाजितु गद णहिंगु वल लवन एवं भक्षयेत् ॥ शूलं नाशयति पुनस्तस्य चूर्णं वल ४ शिलाजित १३
वछनाग मागरती १ प्रातिभक्षयेत् · कुष्ठं नाशयति ॥ इति ताम्रभैरवरसः ॥ नूतनहण्डिकामध्ये रसपलमेकं क्षिपेत् ।
पुनः प्रत्ये गन्धकं क्षिपेत् ॥ पलमेकं तु चूर्णयेत् । पल शुद्ध वादुक्यु परि टंकयेत् । उपरि कर्पट मृत्तिकां लेप्याप
लकं दत्वा तेन मर्दयेत् ॥ चुल्हू कान्ये चटाप्य शनैः शनैर्दीपाग्निं ज्वालयेत् ॥ यौ चूल्हू कं शीतलं भवति तावद्गृहि
णीनार्थः तेन स्वाङ्ग शीतलं कृत्वा ततो वटुकीं परिग्राहयेत् ॥ सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा पंचांसद्ध्यंत्र यमनन्तरं ज्ञातरोगं रसः
२६

णरती ४ देयम् · वातपित्त श्लेष्म ज्वराणि नाशयति ॥ रसभाग १ गन्धकभाग २ शुल्वभाग ३ मरिचभाग ७ विष
भाग १ चिरमेठी भाग १ रोहूकापित्ताभाग १ · अर्कदुग्धेन मर्दयेत् ॥ चनकमात्र वटिका कार्या ॥ एकैका वटिका
देया · सन्निपातज्वरं नाशयति ॥ त्रिदोषज्वरं नाशयति ॥ ॐ कत्वपाप ऋषिः कस्यप ऋषिका पूत सूर्यदेवता श्री
सूर्यदेवता का पुत्र राजा श्री सुग्रीव राजा सुग्रीव का आज्ञाकारि के पुत्र जल चाले आकाश चौर भूत चेले पिशाच चा
ले छल चाले छिद्र चाले चित्त चाले चकोर चाले डाकिनी चाले शाकिनी चाले सती सीता के वाहन अगर ह पञ्च
वानर चाले वहत्तरी कोठि रीक्ष चलेहा वेगवंत होई चालु राजा सुग्रीव की आज्ञा फुरे जे न चलहि तो अर्द्ध ब्रह्मादिपू
ठि मरहिं तु फुर स्वाहा ॥ आदित्यवारे दीवा धरणे कन्या के हाथ चावल मुद्रा सुपारी ने वेघ धरण कौसदी वावार ७ म
न्त्र पठन पीत अक्षत अथवा श्वेत सर्षपा दीप माही पतिष्ठगी कन्या देषे जो पूछै सो कहे ॥ ॐ श्रीं क्लीं ह्रीं वद वद वा
गुडुची
ग्वादीनि नमः स्वाहा ॥ गिंडर सेर १ षिर हटी रसेन काच का कटोरा कपडोटी कटोरे देवे उपरि पुट कन्या मिठि को दी

का·च· जै मनशिलटंक ३ पीसनीनि[illegible]करोरे काचकेविचिविरीयणुकरणी गंडोसहछ्रीपहिनीकेकपडे घातिआणि
३० च्यारिलकडी ठोके अहि चौरषलो चदीहिंगडी एसेर १ पिरहटीकसेर १ कलहसेरु आधुविचिकपडे धरीयेबहु
धूपधरीयहिप्रहर २ अथच ३ रसनिकलैतोकामकीजे ॥ तेलसेर ५ घृतसेर अटा ३ एकत्रसेसहोतितेलमध्येमेथीकीरिकडी
कीपावणीभलीकरीपकाउणी उपरान्तिसेर १ बोचेदेरोसुषावणा उपरान्तिदहीसेरअटा ३ पकाणा घृतहो ३ ॥ इतिघृतकर
णम् ॥ सवाकुंकंगुणीमण १ चावलदूधमावणेपीसणे घृतसेरअटा ३ पाडरलाइमर्द्दनीषांड हो ३ ॥ इतिषांडकरणम् ॥ निंबो
लीसेर १० लसुनसेर १० अरंडोलीसेर १० दूधमाहिसधणी गूडदूधसेर ५ हिंगसेर ५ एकत्रकीरपीसणेहिंगहोइ ॥ इतिहिं
गुकरणम् ॥ मज्जासेर ५ रालसेर २ एकत्रकरिगालीयेतेलसेर १ मेवणीपाणी ३ वालणनिचोडिमज्जेवीचिपावणे ॥
माथासेर १ लेणवीचिपावणा मोंड माईथिजावणमेणहोई ॥ मेणविधिः ॥ सुपारी ७ सिंदूरकीरनिकाकरिपीषणी थोह रामः
रिदूधकापुट २ धतूरेकेरसपुट १ अर्कदुग्धपुट १ करोरेकेसेकेदेणेपुटासेर २ दूधमिवावरणा जितुपा[illegible]नहोइ कोरीहाडी ३०

चडावणी जागलेगोलीकिलाइकेहोइतोगोलीवान्धणी षिरोलीप्रमाण एकदिनदेषणी एरात्रिषाणी षाइसोवइ त्रीओमु
षिदोजइ ॥ थंभनहोइ ॥ चरबीसेर १ मइणटंक ७ रालटंक ४ एकत्रकरिगालनेतुणिसेर ७ सेवरीसमरसहोइ पावणीनि
चोरवालार लावणमइणहोइ ॥ हीरतालटंक १ पारा टंक १ थोहरिकेदूधमाहिमर्द्दननादिन ७ उपरान्तिगोलीकरणी
॥ सूरआधपीपलीकाआटा टंक १० ओराविउरा गोलीकरणी कउडेतेल मर्द्दनकरणापुनः हाडीकोरी वीचिपीपलिकाचू
नादेणा होठउपरि पासिवीचिरसदेणा पुनरूपरिढकणीदेणी लेपुकरणा जिउननिकलइ घडी २ अग्निजलावणीभा
तप्रमाणकलंकुहोइ ॥ तावासुहागारसदेगलावणा १ ताबातोला १ रसमासा १ देगालणापुन भागहोइ तावा भाग एक
रूपासुहागादेगालणातारंभवति ॥ सिंगरफ टंक ३ तावा टंक ३ लोहाटंक ६ वइदेकेमगजनालिदहु प्रलेपसिंगरफ
देणासुकावणापषयेत् । तत्रमध्येदातव्यम् । एवंकृष्णावीणीभरितेबीजंधातु । सुगन्धउत्तमोभवति ॥ इतिकस्तूरी
करणम् ॥ मेणप्रधानंतेलमध्येगालयेत्पाणीमध्येगालयेत् ॥ तेपापडीभवति ॥ पुनरपरभाण्डेचजापितंतृतीयां

का॰चं॰ शेन करणीतैलंदेयम् चतुर्थांशेन सुहजणा जंडदेयम् पुनः पिर्यंसंदेयम् एवंदलअडिकासह मर्दयित्वा पुनधप
३१ येरालक्षा ॥ क्षीरकन्दा क्षीरमूले क्षीर मूले पुनर्नवा । अप्रसूतगवांमूत्रंसूत बन्धस्यलक्षणम् ॥ अन्धमूषाकरणीतु
हैप कावणीप्रहर ४ मूसतेकोरि गर्दभकै मूत्र वीचिपकावेणादोलायन्त्रि गन्धक कोतेलुटंक ६ ४ हाडीरतसेनीभ
रणीलोहैकी कटोरी वीचि घरणीवीचिहूपापावणा । तोगन्धककोतेलु चरावणा वइदाकोतेलटंक ६ चारणा फटक
डोपावणी जलुबहुतनिकलइवैदैका । गन्धककोतेलु नोसोरदेदेकोट णानउसादरटंक ४ गन्धकसेर २ तेलंवि
धिज्यिउनिकलइत्पिडका ७ कणापुनः रोहूकापित्ता वीचि पाइकोडे सायन्त्र दूधुचकरी कासेर १० चडावणापचा
वणासिद्धभवति ॥ गन्धकनउसादरदेणोटंक ४ कटाइकारससेर १० चडावणावेरसेर एकसेउणे पुनः कुनाली
पावणेसेरमध्येटंक ६ मिरचपीसकोरि दलचो अउकणूकरणे बेनतने कुनालीपाइपकावणे मजापावणीमि राम
स्वहो ३ ॥ हेमाभ्रगन्धकटंकणताप्यतुत्थं चन्द्राष्टबाणरसयुग्मगुणाधिमानम् । जंबीरराजफलसत्वपुटेनसि ३१

का॰चं॰ द्धंचूर्णीकृतंसविषमौक्तिकवल्लजंरसम् ॥ सिद्धोरसोहसितावलीढमानं सर्वाङ्गसुन्दरइतिकथितोगदारिः । जीर्णज्वराहचि
३२ वलक्षयमेहकासपाण्डुमसूमगुदोदरदोषहन्ता ॥ इतिसर्वाङ्गसुन्दररसः ॥ कृष्णसारमृगशृङ्गकंपथा सूक्ष्मचूर्णकृतह
ण्डिकास्थितम् । भावयेत्सुहिलमोचिकारसे उद्धृतंसमृदुवह्निदाहितम् ॥ चण्डेश्वराख्यंप्रवदन्तिसन्तः ॥ दत्वाजलेने
वसव्योषकं प्रभातकालेह्यहणोदयेवा भूतेज्वरंशान्तिमुपैतिचोक्तः ॥ कुष्टंगन्धकविषदोत्रिफलापारदःसमः ।
भृङ्गाम्बुमर्दिताह्येतेमुद्गमाषवटीकृताः ॥ ज्वरंहन्त्यष्टभिर्यामैह्यष्टप्रहरकाणिवा ॥ इतिश्री काकचण्डेश्वरीमतंस
माप्तम् ॥ शुभमस्तुसदा

राम:
३२

श्रीराष्ट्रिय अभिलेखालय
नेपाल

विषयः आयुर्वेद
पुस्तक नामः काकचण्डेश्वरी मतम्
क्र. सं. ५ ३५६६
वि. सं. ७२
पत्र संः ३२
आकार ३१½ × १२½

NATONAL ARCHIVES
NEPAL

Subject:
Manuscript-Name:
C. No.
S. No.
Folio. No
Size.

Short Title Kākacaṇḍeśvarīmata

NEPAL-GERMAN MANUSCRIPT PRESERVATION PROJECT
National Archives, Kathmandu, Nepal.

Manuscript No. 5 - 3366 विषय नं. Āyurveda 73

Catalogue (बृहत् संक्षिप्त सूचिपत्रम्) vol. No.

TITLE:

Kākacaṇḍeśvarīmata

No. of leaves: 32 Size in cm: 31½ × 12½ Reel No. A 211/19

Date of filming: 11.12.71

Remarks: paper, Devanāgarī

समाप्त

END